

Universitätsbibliothek Paderborn

De Adoratione Eucharistiæ

Boileau, Jacques

Viennæ, 1743

Liber Primus.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-49201](#)



D E
ADORATIONE
EUCHARISTIÆ.
LIBER PRIMUS.
CAPUT I.

*Explicata significacione adorationis,
quæstio seu status controversiæ in-
ter Catholicos & Protestantes de
adoratione Eucharistiæ subjicitur,
& instituti operis ratio redditur.*

Quoniam Ecclesia Catholica fide-
les omnes sanctissimæ Eu-
charistiæ adorationem do-
ceat, eisdem supremum cultum soli
Deo debitum præcipere non dubi-
tan-

2 DE ADORATIONE

tandum est, nulli creaturæ sine cri-
mine deferendum. *Dominum Deum
tuum adorabis, & illi soli servies.* (a)
Sed homines Protestantes non solum
opus, verum etiam nobiscum fateri
necessæ est, divinum hunc cultum &
adorationem, quam lege, a qua nul-
lus eximitur, omnibus Christianis im-
positam hoc opere tuendam recipi-
mus, non spectare substantiam panis
aut vini, neque species aut accidentia,
quæ in oculos incurruunt, sed ipsum
Christum Dominum: cuius animam,
corpus & divinitatem in sanctissimo
Sacramento revera præsentem exi-
stere credimus. Verum enim vero
cum Protestantes Christum Domi-
num verum esse Deum non diffitean-
tur, Deumque solitarium cultu sum-
mo & adoratione dignum esse libenter
recognoscant: satis esse videretur as-
sumere argumenta, ex quibus in Eu-
charistia existere intelligitur, ad com-
probandam adorationem, & eosdem
erroris intolerabilis & absurdæ crimi-
ne convincendos. Sed ejusmodi con-
secu-

(a) *Deuter. c. 6. v. 13. Matth. 4. v. 10.*

EUHARISTIÆ. LIBER I. 3

secutio adorationis Christi ex præsentia necessario & naturaliter assumpta, quæ sensus communis aciem omnium hominum faciliter perstrin-
git, Lutheranorum & Calvinianorum cerebrum penetrare nondum potuit. Notum enim est apud omnes & per-
vulgatum, Lutheranos statuere Do-
mini JESU corpus in Eucharistiæ pa-
ne realiter esse, postposita adoratio-
ne: ipsos vero Calviniani dogmatis
defensores ejusmodi persuasionem,
dummodo cultus & adorationis ex-
pers consistat, nullo foetore venenī
inquinatam existimare, nec justam
reputare causam scindendæ unitatis
cum Lutheranis, uti docet Joannes
Dalliæus Apologiæ pro Ecclesiis re-
formatis cap. 7.

Cum igitur ad hanc materiam tra-
stantam animum appulerim, consi-
lium meum non fuit præsentiam rea-
lem constituere ad comprobandam
adorationem, quamvis ex ea ratioci-
natione ad normam accurate directa
manifeste consecranea videatur: sed

A 2

ex

ex antiquis Ecclesiæ veteris monumentis diligenter hunc cultum conquirere, & ab memoria hominum propter vetustatem remotum, ex sacrarum Literarum traditione & historia repetere. Sed antequam in hanc causam ingrediar, subjecere necesse est, adorationem, non tam exteriorem, quam interiorem animi ac cordis humani actionem esse. Quicquid enim in adoratione ac cultu extrinsecum est & rituale, arbitrarium fuisse videtur, & ad libitum hominum prudentium, variis sæculis varios mores postulantibus, vicissitudini ac mutationi obnoxium.

Hanc adorationem ritualem & extrinsecus perfectam jam non inquirimus, sed interiorem ac spiritualem, ad quam integrum quæstionis ac controversiæ nostræ caput devolvitur, quæ in cultu ac veneratione summi rerum omnium Domini ac Creatoris consistit, & in obsequio sincero, atque animi propensione ac conversione ad perficienda mandata ejus sicut

EUCHARISTIÆ. LIBER I. 5

cut in cælo & in terra. Igitur ad sta-
biliendam & tuendam hanc veritatem,
seu adorationem Eucharistiæ , hoc
opusculum bipartito dividam. Pri-
mo libro argumenta complectar , ex
quibus adorationem colligere ac con-
cludere necesse est: secundo vero ob-
jectiones hominum Protestantium ,
quibus argumenta nostra conantur
frangere , diluam. Et ne mea agendi
ratio Calvinistis suspecta aut nimis in-
fensa videatur, nullum argumentum
proponam , quod ad præsentiam cor-
poris Christi direcťe statuendam con-
ducibile sit , nullamque objectionem
diluam, quæ ad eandem diruendam pri-
mo subsultu inserviat, & quasi secun-
do in adorationem resiliat: adeoque
cum plerique Orthodoxi naturali con-
secutione ex præsentia corporis Chri-
sti , ejus adorationem confessim esse
peragendam concludant; econtra ex
adorationis dogmate firmissime con-
stituto præsentiam realem necessaria
conclusionem colligendam relinquam.

A 3

CA-

CAPUT II.

Veteres primi sæculi Christianos adorasse Eucharistiam, assumpto ex genuinis S. Ignatii Epistolis testimonio, ostenditur.

Magna paucitas Scriptorum Ecclesiasticorum, qui hoc sæculo Scholam Christi suis lucubrationibus illustrarunt, testimonia veritatis multitudine innumerabilia proferre vetat; verumtamen non desunt omni exceptione majora. Enimvero nemini homini sincere eruditio dubium subolere potest, quin veræ ac genuinæ S. Ignatii, Episcopi Antiochenis, Martyris, Epistolæ ad hanc ætatem pervenerint, cura & industria Isaaci Vossii diversæ partis Scriptoris doctissimi, cuius obstetricante manu ex Bibliotheca Magni Ducis Florentiæ eductæ sunt anno Christi MDCXLVI. Cum præsertim eorum jus naturalium intelligere facile sit ex argumentis a doctissimo Francisco Turriano Jesuita primulum exclusis

EUCHARISTIÆ. LIBER I. 7

clusis ovo, & a Protestantibus Scriptoribus, eodem scilicet Isaaco Vossio, & Joanne Pearson Presbytero Anglicano, efformatis in Vindiciis Epistolarum S. Ignatii, typis impressis concinne & eleganter Cantabrigiæ anno MDCLXII.

I. At vero ex Epistola I. ad Smyrnæos hæc verba perspecta habemus, quæ singulari testificatione adorationem Eucharistiæ significant, continuo sermone post ea, quæ verum Christi corpus in hoc Sacramento præsens esse, & revera consistere attestantur, apud Theodoretum, Cyri Episcopum, (a) relata, & eidem Ignatio nemine reluctante adscripta. Εὐχαριστίας καὶ προσκυνήσεως ἀπέχοντι), οὐδὲ τὸ μὴ ὁμολογεῖν τὴν Εὐχαριστίαν σύρια εἴναι τὸ σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ χειροῦ ἐπερ ἀμαρτιῶν ἡμῶν παρθεῖσαν, λὺ τὴν χειρού τοῦ Πατήρ τούτου, οἱ οὓς αἰτιλέγοντες τῇ δωρεᾷ τοῦ Θεοῦ, συζητοῦστες δύποθνήσκοντες σωτήρευν δὲ ἀντοῖς ἀγαπᾶν, ἵνα καὶ ανασῶσιν. Ab Eucharistiæ oratione recedunt propter non confiteri Eucharistiam carnem esse Salvatoris nostri JESU Christi pro peccatis nostris passam, quam benignitate Pater resuscitavit.

A 4

Con-

(a) *Dial. Impatibilis*, pag. 154.

Contradicentes ergo huic dono Dei, perscrutantes moriuntur: conferens autem esset ipsis diligere, ut resurgent.

II. Ait S. Ignatius eis conferens esse, hoc est, conducibile, opportunum & accommodatum, hoc donum diligere. *σωίΦερν δὲ ἀντὶς ἀγαπᾶν.* At vero ipsemet nos docet, nihil nos diligere debere praeter solum Deum, Epistola ad Ephesios: *οὐ πατέρων οὐ οὐτούς οὐ θεούς αγαπᾶν, εἰ μὴ μόνον τὸν Θεόν.* Quoniam secundum aliam vitam nihil diligitis, nisi solum Deum. Adeoque cum neutiquam dubitaverit, Eucharistiam esse carnem Salvatoris nostri JESU Christi Dei, adorandam eam esse sibi persuaserit necesse est.

III. Ex subiectis verbis S. Ignatii consequentiam naturaliter illatam invictissime confirmat S. Clemens Alexandrinus libro VII. Stromator, pag. 504. quo de cultu & adoratione Deo debita, ab amore & charitate omni discrimine remoto, mentionem facit: *Τεραπεία τοῖναι τῷ Θεῷ, σωτεχής θημέλεα τῷ Ψυχῆς τῷ γνωστικῷ, ἢ τοῖς τῷ θεῖον αὐτῷ κατά τινα α-* 219-

EUCHARISTIÆ. LIBER I. 9

Διάλεκτον ἀγαπήν ἀσχολία. *Dei ergo cultus est continua animæ cura ei, qui est præditus cognitione, & ejus perpetua cum Deo occupatio per charitatem, quæ numquam intermititur.* Quemadmodum S. Augustinus Epistola xxix. *Pietas cultus Dei est, & unde colitur, nisi amando?* Et Enchiridii cap. 2. & 3. *Desideras breviter aperiri, atque in sermonem brevem colligi quonam modo colendus sit Deus.* Respondeo, *fide, spe, & charitate colendum.* Et in Psalmum lxxvii. *Hoc colitur, quod diligitur.* Libro de Trinitate cap. 14. *Quis est cultus Dei, nisi amor ejus?* Libro X. de Civitate Dei cap. 4. *Hic est Dei cultus, hæc vera religio, hæc recta pietas, hæc tantum Deo debita servitus.* Sermonе 2. inter Homil. 50. *Hoc enim colitur quod diligitur.* Unde quia Deus rebus omnibus major est, plus omnibus diligendus est ut colatur. Itaque cum S. Ignatius dicat utile seu conferens esse Smyrnæis donum Eucharistiæ diligere & amare: non solum opus, verum etiam necesse est, cultum seu adorationem ejus utilem, conferentem, hoc est, opportunam, accommodatam, adeoque piam

A 5

& re-

& religiosam existimasse, & ab adoratione ac cultu divino non differre, aut dissimilitudinem habere.

CA P U T III.

Argumentum adorationis Eucharistiae assumptum ex Origene, qui obiit anno Christi CCLIV. & ex Eusebio Cæsariensi, demortuo anno CCCXL.

I. **R**epugnantia Patrum secundi sæculi, aut ineuntis tertii, adversus adorationem Eucharistiae, non mihi causa erit, cur hic testimonia silencio prætermittam, S. Justini Martyris, Theophili Antiocheni, Tatiani, S. Irenæi, Clementis Alexandrini, Minutii Felicis, Tertulliani, & S. Cypriani, quos ab hominibus Protestantibus valde propitios, aut saltem non contradicentes summo cultui seu adorationi sanctissimi Sacramenti intellec-tum iri non dubitem, ex responsionibus ad objecta Joannis Dallæi, Cal-vini-

EUCHARISTIÆ. LIBER I. 11

vinistarum doctissimi, quæ hujus opusculi libro II. enucleabimus. Enim vero cum hac priori parte animo decreverim argumenta invictissima concludere, nulli oblocutioni aut informationi obnoxia; alienum esse ab institutis meis existimavi, ullum in medium adducere Patrem, aut Scriptorem Ecclesiasticum, quin veritati, quam tuendam in hoc opere recepi, conceptis verbis propitium, aut saltem adeo accommodatum, ut nullum ex eo patrocinium adversariorum sententiæ quæri aut comparari possit.

II. Primus igitur locus exscribitur ex Homilia XIII. & ultima Origenis in caput xxv. Exodi, quam Erasmus, Sixtus Senensis, Possevinus, Rivetus, Scultetus, atque omnes Critici Protestantium & Catholicarum partium doctissimi, Origeni non abjudicant, nec in suspicione ponunt. Porro sic fatur pag. 3. editionis Basileensis Frobenii anno MDLVI. *Volo vos admonere religionis vestræ exemplis: nostis qui divinis mysteriis interesse consuestis,*
quo

quo modo cum suscipitis corpus Domini, cum omni cautela & veneratione servatis, ne ex eo parum quid decidat, ne consecrati munieris aliquid dilabatur. Reos enim vos creditis, & recte creditis, si quid inde per negligentiam decidat. Quod si circa corpus ejus conservandum tanta utimini cautela, & merito utimini; quomodo putatis minoris esse piaculi, verbum Dei neglexisse, quam corpus ejus?

III. Non dubito quin ex autographo Græco, si nobis suppeteret, legendum esset *adoratione pro veneratione*: nec Protestantes ejusmodi conjecturæ abnuere possunt; quippe cum cultus soli Deo debitus, ipsa sit adoratio; & veneratio corpori Divinitati intime coniuncto, non nisi vocabulo *adorationis* possit significari. Præterea cum ex cautela adhiberi a Sacerdotibus soleta, ne particulæ Eucharistiae inter sacramentorum mysteriorum solennia decidant, aut concilcentur, argumentum novitatis cultus & adorationis obiectare passim non pertimescant Scriptores Protestantes: ex antiquitate ejusdem

dem cautelæ & curæ, quam abundanter testificatur Origenes ætate sua adhibitam fuisse, colligere, ac jure merito vindicare possumus argumentum antiquitatis cultus & adorationis Eucharistiæ, eo tempore a fidelibus usu communi & consuetudine receptæ.

IV. Hanc veritatem non leviter confirmat comparatio Eucharistiæ hic instituta cum verbo divino: quippe cum infinitis locis sancta & adoranda Scripturarum verba a Conciliis nuncupentur, & ab ipso Augustino Homilia 26. ex 50.

V. Secundus locus Origenis affimitur ex Homilia v. in diversos Novi Testamenti locos, quam Erasmus suspectam non habet; cum etiam ex iis Homiliis Viri docti, præter secundam, octavam, nonam, & decimam, nullam in falsi suspicione ponant. Porro hic locus sic se habet Tom. II. pag. 518. ejusdem editionis. *Quando sanctum cibum, illudque incorruptum accipis epulum, quando vitæ pane & poculo frueris, man- ducas & bibis corpus & sauguinem Domini;*

ni; tunc Dominus sub tectum tuum ingreditur: & tu ergo humilians temetipsum, imitare hunc Centurionem, & dicito: Domine, non sum dignus ut intres sub tectum meum; ubi enim indigne ingreditur, ibi ad judicium ingreditur accipienti. Quis vero dubitet Centurionem hac occasione data Christum adorassem? Cum igitur accepta Eucharistia idem prospere ac feliciter nobis accidat, Christusque revera sub tectum nostrum intret; dubitandi locus non relinquitur, quin ex mente Origenis, Centurionem imitatione consequi teneamur: adeoque Christum Dominum in sanctissimo Sacramento adorationis summæ cultu prosequi debeamus. Verum enimvero cum ex libro I. Origenis contra Celsum pag. 10. intelligamus, ipsum existimasse nihil præter Deum esse adoratione dignum: jure merito concludimus, Deum verum in Eucharistia percipi non dubitasse.

At vero mala fide objectaret nobis Calvinianæ partis defensor, aut Rodolfi Hospiniani sectator lib. V. Hist.

Sa-

Sacram. cap. 8. eodem modo secundum Origenem, Dominum intrare sub tectum nostrum per Sacramentum Eucharistiæ, quo per Antistites Deo acceptabiles; probaretque perperam his loci citati anterioribus verbis: *Intrat & nunc Dominus sub tectum credentium dupli figura vel more. Nunc enim, quando sancti & Deo acceptabiles Ecclesiarum Antistites sub tectum tuum intrant, tunc ibidem per eos Dominus ingreditur, & tu sic existimes tanquam Dominum suscipiens. Et aliud, quando sanctum cibum, &c. Quippe cum conceptis verbis dicat, dupli figura vel more ejusmodi Domini ingressum sub tectum nostrum contingere, hoc est, diverso modo: uno scilicet per Antistites quos sic existimes, tanquam Dominum suscipiens. & alio, quando sanctum cibum accipis: non dicit, & tu sic existimes tamquam corpus Domini suscipiens; sed, manducas & bibis corpus & sanguinem Domini, tunc Dominus sub tectum tuum ingreditur.*

Interim vero ad rationes Origenis adjungere non pertimescam Eusebium

Cæsa-

Cæsariensem, qui obiit anno Christi
cccxl. & libro IV. Vitæ Imperatoris
Constantini Magni, non abnuente Isaia-
co Casaubono Exercitatione xvi. con-
tra Baronium cap. 57. comitia Christia-
norum ad percipiendam Eucharistiam,
seu synaxes, κατ' ἔξοχων adorationem vo-
cat, ὅπῃ τῷ λατρεῖαν τῷ Θεῷ παρέντα, ad ado-
rationem Dei convenire, pro ad synaxim.
Et libro I. de Demonstratione Evan-
gelica, cap. 16. dicitur ἀναμνήσοντες κα-
τεραντα λατρεία, incruenta & pura adoratio.
Quis vero sibi persuadeat, ejusmodi
comitiis ad Eucharistiæ celebrationem
apud veteres Christianos religiose in-
stitutis, hoc nomen λατρείας, seu ado-
rationis & divini cultus per eminentiam
datum atque impositum fuisse, nisi
propter adorationem in his vero Chri-
sti corpori reddi & rependi adsuetam?
Hanc enim explicationem ex conti-
nua hujus operis serie, ac præsertim
ex S. Chrysostomi, & S. Cytilli Ale-
xandrini locis infra discutiendis clarius
faciliusque intelligemus, qui eodem
modo ac ratione dicendi usi sunt,

CA.

CAPUT IV.

Comprobatur adoratio Eucharistiæ argumento ex S. Cyrillo Hierosolymitano assumpto, qui obiit die XVIII. Martii, anno Christi CCCLXXXVI.

Singulari divinæ providentiæ consilio S. Cyrillus præ cæteris Patribus, Hierosolymis Eucharistiæ adorationem clare ac dilucide explicuit: ubi primulum institutam suisse a Christo Domino, ex Evangelicis Scriptoribus intelligimus. Ibi enim creatus successor S. Maximi, S. Athanasii defensoris fortissimi, nondum ætate proiecta, ut observat S. Hieronymus, catecheses ad Neophyton composuit; ut non solum Eucharistiæ mysterium explicaret, verum etiam eos ejusdem percipiendæ modum atque integrum rationem doceret. Quis vero ex occasione ejusmodi feliciter data, paululum antiquitati adsuetus, non perspiciat faciliter, virum erudiendis Neophytis præfectum, omnibus sermonis

B

am-

ambagibus relictis, ac postpositis involucris, esse locutum. Itaque sic fatur Homilia v. mystagogica pagg. 244. & 245. editionis Græco-Latinæ Paris. Claudii Morelli, anno MDCXXXI. cum versione Latina Joannis Grodecii, Decani Golgomiensis, viri doctissimi, Cardinalis Stanislai Hosii Episcopi Warmiensis contubernalis.

Πρεσίων οιοῦ μή τε πεμφόμεν τοῖς τῶν χειρῶν καρποῖς περιστέρχου, μηδὲ διηημέροις τοῖς δακτύλοις: αλλὰ ταῦ αεριτερψὲν Θρόνον ποιήσας τῇ δεξιᾷ, ὡς μελλόσῃ βασιλέα παραδέχεσθαι. οὐδὲ ποιλάνας τὴν παλάμιν, δέχου τὸ σῶμα τὸ Χριστοῦ, ὅπιλέγων τὸ Αὐτοῦ. μετ' αὐτοφαλείας οιοῦ ἀγιάστας τοὺς ὁφαλμοὺς τῇ ἐπαφῇ τὸ ἀγίον σώματος, μεταλαμβάνε, περιστέρχων μή περιπολέσῃς τι ἐκ τούτων αὐτῶν. ὅπερ γέ εἴπει περιπολέσῃς, τούτῳ ὡς διπὸ οἰκείῃ δηλονότε ἐγημιώδης μέλους. εἰπὲ γέ μοι, εἴ τίς σοι ἔδωκε ψήγματα χρυσία, σὸν ἀν μετά πάσης αὐτοφαλείας σκεράτεις, Φυλαπόρδερθρο μή τι ἀντῶν περιπολέσῃς οὐδὲ ζημίαν παραστῆς; οὐ πολλῷ οιοῦ μᾶλλον αὐτοφαλείτερον τὸ χρυσία οὐδὲ λίθων πιμίων πιμιστέρην Διασκοπήσεις παρέει τὸ μή ψίχαν σοι σκιπεσεῖν; εἰπεις μετά τὸ ποινωνῆσαί σε τὸ σώματος Χριστοῦ, περιστέρχου οὐδὲ τῷ ποτηρίῳ τὸ ἀγίον σώματος, μή ἀνατείνω τὰς χειρας, αλλὰ κύπλων οὐδὲ τρόπῳ περιπολισθεως οὐδὲ σεβάσματος λέγων τὸ, Αὐτοῦ. ἀγιάζει οὐδὲ τὸ ἀγίον σώματος μεταλαμβάνων Χριστοῦ. Accedens autem

EUCHARISTIÆ. LIBER I. 19

tem ad communionem, non expansis manuum volis accede, neque cum disjunctis digitis; sed sinistram veluti sedem quamdam subjicias dextræ, quæ tantum Regem suscepitura est: **¶** concava manu suscipe corpus Christi, dicens, Amen. Sanctificatis ergo diligenter oculis tam sancti corporis contactu, communica. Cave autem ne quid sinecitat tibi: quod enim amittas, hoc iamquam ex proprio membro amiseris. Nam t qui tibi ramenta aurea daret, nonne cum magna diligentia illa teneres, cavers ne quid ex illis periret, damnumque sustineres? Et non multo magis **¶** diligentius de hoc quod auro gemmisque pretiosius est, ne mica aliqua ex illo cadat, providebis? Tum vero post communionem corporis Christi accede ad calicem sanguinis illius, non extendens manus, sed pronus in modum ADORATIONIS ET VENERATIONIS, dicens, Amen. Sanctificeris eo sanguine quem assumis.

I. Ex his perspectum habemus integrum antiquum communionis corporis & sanguinis Christi; variaque vicissitudines, quibus extrinsecus obnoxius fuit, intelligimus: ex qui-

B 2 bus

bus duo sese potissimum offerunt, quæ nobis maxime Eucharistiæ adorationem indigitant. 1. Cura seu cautela particularum Eucharistiæ manu suscepitæ. 2. Forma externa adorationis, quæ veluti *περιήγειον* erat interni cultus Deo exhibiti. Άλλα κύπεων καὶ τρόπῳ *περι-*
κινήσεως καὶ σεβασμatos. Sed pronus in modum adorationis & *venerationis*. Super-
vacaneum esset dicere hanc vocem *ve-*
nerationis reddi debere voci Græcæ
περικινήσεως. Constat enim S. Cyrillum
adorationem & *venerationem* ibi non pro-
miscue accepisse; sed accurate *adora-*
tionem *veneratione* explicuisse & ampli-
ficasse, καὶ τρόπῳ *περικινήσεως* καὶ σεβασμatos. Insuper ad Eucharistiam solummodo
eiusmodi *veneratio* & *adoratio* referri
possunt, sive Christum velo specierum
obducto occultum. Nam ex contex-
tu S. Cyrilli intelligere facile est, hanc
adorationem & *venerationem* ad id
esse deputatam ac directam, ad quod
accedendi normam præscribit eo loci.
Cum ergo ad calicem sanguinis sacri
conceptis verbis accedendum esse præ-
scri-

scribat, *περιέχει τὴν ποτηρίων τὸν ἀμαρτός, μηδ
ἀνατείνων τὰς χεῖρας.* Accede ad calicem, non
extendens manus: hic locus recte assu-
mitur ad concludendum, S. Cyrillum
ibi adorationem calicis, seu potius san-
guinis in calice contenti præscripsisse.
Addam præterea, eam adorationem
spectare rem, ad quam tantam curatio-
nem habendam esse docet Cyrillus, ne
particulæ decidunt & concilcentur,
quas cum ramentis auri comparat,
ψιγματα χειρούς quæ quidem ad solam
Eucharistiam pertinent.

III. Edmundus Albertinus, super-
stitionis Calvinianæ in templo Cha-
rentonio Minister, hujus effugii au-
tor, quo voci Græcæ *περιουσίας*, vox
Latina *veneratio* redditur; alterum in-
venit non minus suo errori propi-
tium, & neutquam silentio præter-
mittendum. Quippe defendit hanc
multis interpolationibus laborare Ho-
miliam, probatque satis, ut videtur,
nervose Codice MS. Græco Autoris
anonymi, Bibliothecæ Regis Christia-
nissimi, sub titulo *τοῦ Ιησοῦ μυστηρίου* in

quo quidem multa ex hac Homilia referuntur, sed magis contracta ac compendiaria, quam in vulgatis S. Cyrilli editionibus; ex quibus colligit amplificationes ejusmodi esse adscititias, certaque corruptionis & additionis notas. Sed cum ejusmodi effugia ingenio fabricaretur Albertinus, ut vires adversariorum averteret præsentiam veri ac proprii corporis Christi in Eucharistia urgentium; cultum & adorationem minime spectabat in hoc Codice MS. conceptis verbis expressam. Nam hæc verba in eo occurunt, *αλλα τροπω ωρακωνησεως λεγων το Αυλι.* Adeoque intelligimus quam fuitiles & supervacanei fuerint in hoc negotio Albertini conatus; quippe cum ex certa & recepta adoratione corporis Christi in Sacramento Eucharistiae, ejusdem vera & realis præsentia necessario consequatur.

III. Sed dato, non concesso, eo loci vocem *ωρακωνησεως* significare venerationem, ut aliquando ita contingere vera fatentur Grammatici; altera vox

σεβα-

εὐαρσματος, cui redditur vox *veneratio-*
nis, expuncta particula και, vel per
 hanc *perinde*, ut nonnumquam fieri
 solet, expressa, significare posset *nu-*
minis: adeoque sensus S. Cyrilli esset,
in modum adorationis perinde ac numinis.
 Ex quo perspectam haberemus ab hoc
 Patre vendicatam adorationem Deo,
 seu numini in Eucharistia præsenti.
 Quis enim tantisper Linguae Græcæ
 Autoribus adsuetus, nescit hanc vo-
 cem εὐαρσματα apud Scriptores Eccle-
 siasticos & prophanos sæpe sæpius
 significare *numina*, quemadmodum
 εὐαρστης, & εὐαρσμος, cultum divinum & ado-
 rationem? Uti patet ex libro III. Epist.
 364. Isidori Pelusiotæ, τοις θεοις τὸ εὐαρστης
 Φυλάτθοι, & observavit doctissimus e-
 secta Protestantium Grammaticus,
 Casparus Suicerus in Thesauro Eccle-
 siastico Patrum Græcorum. Quam-
 obrem semper necesse erit recogno-
 scere *venerationem* per vocem εὐαρσματη-
 σιως a S. Cyrillo significatam, ipsam
 esse adorationem: quippe cum inter
 Deum *venerari* & *adorare* nihil differat.

IV. Denique valde probabile est, S. Cyrillum adjunxisse hanc vocem σεβασματος ad vocem *προσκυνήσεως*, ut eam facilius explicaret, & intelligeremus Eucharistiam instar Dei esse vera adoratione colendam. Enimvero licet apud Scriptores Ecclesiasticos verbum *προσκυνεῖν* semper *adorare* significet, duplex genus adorationis apud Græcos receptum fuisse fateri necesse est: unum scilicet creaturis exhibitum, quod officiosum appellamus: alterum soli Deo debitum, vel rebus cum Deo intime coniunctis, veluti carni & sanguini Christi; quod religiosum nuncupamus. Utriusque exempla proferre non erit tædiosum. Verbi gratia, Regum II. cap. 18. v. 21. καὶ προσκυνήσεις τῷ ιωάννῃ, εἰ ἐξῆλθε, Et adoravit Chusi Joab, Θ abiit. Libro III. cap. 1. v. 53. καὶ προσκύνησε τῷ βασιλεῖ Σαλωμών, Et adoravit regem Salomonem. Apud Isidorum Pelusiotam lib. IV. Epist. 27. πόντον προσκυνήσματος χλωρίζοι τίφον, adorandum Christi sepulcrum cachinnis excipiunt. In Concilio Florentino sect. IV. cap. 4.

z

EUCHARISTIÆ. LIBER I. 25

Ἄπεροι πολλοὶ προσκυνῶσαν τὸν πατριάρχην,
Et alii multi Patriarcham adoraverunt.
Quis enim non intelligat ejusmodi
adorationum species neutiquam spe-
cere Deum, & ab ea quæ soli Deo re-
penditur, magnam dissimilitudinem
habere? Quamobrem Anastasius An-
tiochenus, Sinaitæ in Antiocheno Epi-
scopatu successor, circa annum Christi
DCCXIX. de hujus verbi προσκυνήν signi-
ficatione ait in Epistola ad scholasti-
cos quosdam: Καὶ μηδεὶς προσκοπέτω τῇ τῆς
προσκυνήσεως σημασίᾳ. προσκυνόμενοι γὰρ οὐ αὐθρώ-
ποις, οὐ ἀγέλοις, οὐ ἀγίοις, & μὲν λατρεύομεν
αὐτοῖς. Κύριον γάρ, Φοιτ Μωσῆς, τὸν Θεὸν προσκυ-
νήσεις, οὐ αὐτῷ μόνῳ λατρεύσεις. Nemo offen-
datur significatione vocis προσκύνησις, ado-
ratio: adoramus enim etiam homines, &
Angelos, & Sanctos; illis vero non servi-
mus. Dominum enim tuum, inquit Moy-
ses, adorabis, & illi soli servies.

Verumtamen Scriptores Canonici
Novi Testamenti hoc verbo προσκυνήν
ad significandam adorationem soli Deo
aut Christo debitam semper usi sunt.
Matthæi cap. 2. v. 2. de Magis, πεσόντες

B 5

προσ-

26 DE ADORATIONE

προσκυνήσαν αὐτῷ, *Et procidentes adorav-
runt eum.* cap. 8. v. 2. οὐαὶ ἰδοῦ, λεπρῷ
έλθον προσκυνήσαν αὐτῷ, *Et ecce leprosus ve-
niens adorabat eum.* cap. 15. v. 25. de
Chananæa, οὐδὲ ἐλθοῦσα προσκυνήσαν αὐτῷ, *Ecce
veniens adorabat eum.* ibidem cap. 20.
v. 20. mater filiorum Zebedæi vocatur
προσκυνήσα, adorans. tum cap. 28. v. 9.
mulieres quibus post resurrectionem
Christus apparuit, ἀκρέψανται αὐτῷ τοὺς πά-
δας, οὐ προσκυνήσαν αὐτῷ, tenuerunt pedes ejus,
καὶ adoraverunt eum. & v. 17. Discipuli,
ἰδόντες αὐτὸν προσκυνήσαν αὐτῷ, videntes ado-
raverunt eum. Marci cap. 5. v. 6. ἰδὼν
τὸν Ἰησοῦν διπλὸν μακρότερον, ἔδραμε, οὐ προσκυνή-
σεν αὐτῷ, videns JESUM a longe, accurrit,
καὶ adoravit eum. Lucæ cap. 4. v. 8. Je-
sus dixit diabolo, προσκινήσεις κύριον τὸν
Θεὸν σου, καὶ αὐτῷ μόνῳ λατρεύσεις, Dominum
Deum tuum adorabis, καὶ illi soli servies.
Joannis cap. 4. v. 23. οὐαὶ γάρ ὁ πατὴρ τοῖς
πιάταις ζητεῖ τοῖς προσκινεῖταις αὐτὸν, *Etenim
Pater tales quærit adorantes eum.* S. Pau-
lus I. Corinth. cap. 14. v. 25. οὐαὶ γάρ
πεπλῶν οὐδὲ πρέσωπον προσκυνήσει τῷ Θεῷ, *Et ita
cadens in faciem adorabit Deum.* Hebr.
cap.

cap. 1. v. 6. καὶ προκυνούτωσαν αὐτῷ πάντες
ἄγελοι Θεῷ, *Et adorent eum omnes Angeli*
Dei. & cap. 2. v. 21. mentione facta
Jacobi extremum trahentis spiritum,
hæc verba refert ex Genesis cap. 49.
juxta versionem 70. καὶ προκύνοντεν ὅπει
πᾶν ἄγεον τῆς ράβδου αὐτῷ, *Et adoravit eum in*
summitate virgæ ejus.

Hanc dicendi formulam adoptarunt sancti Patres, eoque verbo saepissime usi sunt ad significandam soli Deo debitam adorationem. Infinita exempla continuo sermone hujusce Iucubrationis non deerunt; quædam vero referre jam satis erit, ut animo cœptum consilium perficiam. S. Justinus Martyr, *Apolog.* II. pag. 64. ait: ὁ Θεὸν μὲν μόνον προκαθήμενον, *Proinde Deum* *solum adoramus.* S. Clemens Alexandr. lib. III. *Stromatōν*, pag. 323. lit. A. hæc habet: Θεὸς σεμνὸς καὶ προκαθητὸς, *Deus ve-*
nerandus Θ adorandus. S. Athanasius hoc verbum cultum soli Deo debitum significare abundanter docet *Oratione* III. contra Arianos tomo I. pag. 394. *κτίσμα κτίσμα* καὶ προκαθεῖ, ἀλλὰ δοῦλος δε-

ατότης.

ποτίω, καὶ πτίσμα Θεόν. *Creatura creaturam non adorat, sed servus Dominum, οὐ creature Deum.* Quod continentis sermone probat exemplo S. Petri ex Act. cap. 10. v. 25. & Angeli, ex Apocalypsi cap. 19. v. 10. & 22. v. 9. Πέτρος μὲν οὐδὲ ἀπόστολος προσκυνῆσαι θέλοντα τὸν Κορνίλιον καλύψ λέγων, ὅπι καὶ αὐθεωπός εἰμι. ἄγγελος δὲ θέλοντα προσκυνῆσαι τὸν Ιωαννὸν ἐν τῇ Δυνατύψῃ, καλύψ λέγων, ὅρα μή, σωδουλός σου εἰμι, Εἰ τῶν ἀδελφῶν συ τῷ προφητῶν, Εἰ πρεδύντων τοὺς λόγους τῷ βιβλίῳ τούτῳ τῷ Θεῷ προσκύνησον. Petrus quidem Apostolus adorare volentem Cornelium prohibuit, dicens: quia ego homo sum. Angelus vero volentem adorare Joannem in Apocalypsi, inhibuit, dicens: Vide ne feceris, conservus tuus sum, & fratrum tuorum Prophetarum, & custodientium sermones libri hujus. Deum adorari. Ex quibus hanc consecrationem assumit: οὐδὲ οὐν Θεῷ οὐδὲ μόνῳ τὸ προσκυνεῖσθε; οὐδὲ τῷ ισαπτὶ ἀντοὶ ἄγγελοι, ὅπι καὶ αἱλίλους δόξαις ὑπερέχωσιν, αἱλαὶ πτίσματα πάντα εἰπὲ, καὶ δικαιούσι τῶν προσκυνεμένων, αἱλαὶ τῷ προσκυνούντων τὸν δεσπότων. Nonne igitur solius est Dei adorari? Et hoc sciunt ipsi Angeli, qui quidem se invicem gloria transcedunt, sed creaturæ

EUCHARISTIÆ. LIBER I. 29

ture omnes sunt, & non sunt ex iis quæ adorantur, sed quæ adorant Dominum.

S. Gregorius Nazianzenus eadem vestigia ingeminat Oratione LII. pag. 746. qua Cledonium sic alloquitur: *Kai & dño i&g;s onomázom&nu, all' éva k; tōn autōn én a&diacréto deótteti k; tμh προσκυν&mu. Nec duos filios nominamus, sed unum & eundem in indivisibili Deitate & honore adoramus.*

S. Epiphanius in Ancorato, num. LI. pag. 54. lit. C. προσκυνεῖς τὸν σωτῆρα καὶ σώματι; ή & προσκυνεῖς; πῶς οὖν μὴ προσκυνήσω; έαν καὶ μὴ προσκυνήσω, τούτη ἔχω ζωτικό. *Num Salvatorem adoras in corpore? an non adoras? quo tandem pacto non adorem? nisi enim adoravero, vitam non habeo.*

S. Chrysostomus Homilia 108. tom. VI. προσκυνητή οἵτι σὰρξ σὺν τῷ Θεῷ, λογῷ, καὶ τῷ δόγματεν αὐτιώ. *Adoranda est caro cum Deo Verbo, quemadmodum eam etiam deificavit.*

S. Cyrillus Alexandrinus in Actis Concilii Ephesini pag. 23. docet, Christum ως ἀνθρώπον & προσκυνεῖς, tamquam hominem non adorari; quoniam esset, inquit,

30 DE ADORATIONE

inquit, τῇ κατὰ λατεράνῳ, adorare creatu-
ram. Ex quo intelligimus, προσκυνεῖν,
& λατεράνειν, esse verba synonyma, &
idem significare; quippe pag. 138. ait:
ὅμολογοῦμέν ὅλον προσκυνητὸν Εἰ μετὰ τὸ σώμα-
τος, ἀλλ' ἐχὶ καὶ τὸ σῶμα προσκυνητόν. Fatemur
totum esse adorandum: sed non secundum
corpus esse adorandum.

S. Joannes Damascenus lib. III. de
Fide orthodoxa cap. 7. & lib. IV. cap.
3. Theophylactus in cap. 17. S. Joa-
nnis; Joannes Jejunator in lib. Pœni-
tentiali, Euchologium Græcorum, &
omnes Liturgiæ Græcæ eodem verbo
adorationem Deo debitam significa-
runt. Quamobrem hæc omnia assu-
mere non pertimesco ad concluden-
dum, S. Cyrillum viam communem
non deflexisse, & hac voce προσκύνησις,
Eucharistiæ adorationem Deo debitam
significasse: adeoque non dubitasse,
sanctissimum Sacramentum Christum
verum Deum complexu suo revera
præsentem continere.

CA-

CAPUT V.

*Argumentum ex S. Gregorio Nazianzeno assumptum, demortuo
IX. Maji anno Christi CCCLXXXIX.*

I. **N**ullam veritatem in controversiam adduxisse videntur homines Protestantes, quam non sustentaverit Gregorius Nazianzenus: revera enim perspicimus in Operibus ejus accessos in funeribus cereos, (a) preces pro mortuis, (b) invocationem Sanctorum, (c) venerationem reliquiarum, (d) sacrificium, (e) altaria, (f) verba Eucharistiæ, (g) jejunia, (h) confessionem peccatorum, (i) monachos discalceatos, (k) preces Angelis oblatas, (l) merita bonorum operum; (m) sed nihil manifestius & clarius ipsa JESU Christi in Sacramen-

to

(a) *Orat. 4. pag. 118. Orat. 10. p. 169.* (b) *Orat. 10. p. 171. & 176.* (c) *Orat. 19. p. 288. Orat. 20. p. 335.* (d) *Orat. 14. p. 221. Orat. 18. p. 285. Orat. 20. p. 371.* (e) *Orat. 19. p. 305. Orat. 28. p. 484.* (f) *Orat. 43. p. 697.* (g) *Orat. 19. p. 305.* (h) *Orat. 4. p. 123.* (i) *Orat. 15. p. 236.* (k) *Orat. 12. p. 191.* (l) *Orat. 33. p. 528.* (m) *Orat. 1. p. 11. Orat. 9. p. 158. Orat. 31. p. 505.*

to Altaris adoratione , scilicet Oratione XI. habita plenis comitiis , cum justa redderentur S. Gorgoniæ sorori , pagg. 186. & 187. in qua postquam observavit recuperationem bonæ valetudinis , non in medicorum scientia ac potestate positam fuisse , ait : τῷ θυσιαστηρίῳ προσπίπτει μετα' τῆς πίσεως , ἢ τὸν ἐπ' αὐτῷ πυρώμαρον αναναλουμένη μεγάλη τῇ Βοῇ , ἢ πάσας Λαῖς ολίγεσσι , Καὶ παυσῶν ἀντῶν τῶν πάποτε δυνάμεων ὑπομνήσουσα . σοφὴ γένεσιν παλαιὰ Καὶ τὰ νεά . τέλοθρον οὐεστή τινα ἢ καλῶν αναισχυντίαν αναισχυντεῖ . μιμεῖται τὰς τοῖς ιρασπέδοις χριστοῦ ξηρανασαν πηγὴν ἀγματοθρον . Καὶ τί ποιεῖ ; τῷ θυσιαστηρίῳ τῷ κεφαλῶν ἐαυτῆς προσθεῖσα μετὰ τῇ Ἰησοῦς Βοῆς , ἢ δάκρυσι τῷ πλαγσίοις , ὥσπερ τις πάλαι τοὺς πόδας χριστοῦ καταβρέχουσα , Καὶ μὴ πρότερον αἰήσειν , ἢ τῆς ψυχῆς τυχεῖν , απειλοῦσσα , εἴτα τῷ παρ' ἐαυτῆς Φαρμάκῳ τούτῳ τὸ σῶμα πᾶν ἐπαλειφόσα , ἢ εἴ που πι τῶν αἰτιώπων τῷ πιμίσ σώματοθρον ἢ τῷ αίματοθρον ἢ χειρὶ ἐθησαύρεσσεν , τῷ πι παταμιγνύσα τοῖς δάκρυσιν . Ω τῷ θαυματος : ἀπῆλθεν οὐδέν αἴθομέν τῆς σωτηρίας , κούφη ἢ σῶμα , ἢ ψυχὴν , ἢ θλίψιαν , μιθὸν ἐλπίδος λαβόση τὸ ἐλπιζόμαρον , Καὶ τῇ τῆς ψυχῆς οὐεστία κομισμένη τῷ σώματοθρον . Ad altare cum fide procumbit , eumque qui super ipso honoratur , cum ingenti clamore invocans , omnibus-

vibusque nominibus appellans, atque omnia
ea quæ umquam mirifice gesserat, velut in
memoriam ei revocans; nam & veteres &
novas historias callebat: tandem pia & præ-
clara quadam impudentia effertur. Eam quæ
Christi fimbria sanguinis profluvium com-
presserat, imitatur. Quidque fecerit, audite.
Cum caput suum pari cum clamore lachry-
misque quibus abundabat, (mulierculæ il-
lius instar, quæ olim Christi pedes rigavit)
altari admovisset, nec se prius illud dimissu-
rum esse denuntiasset, quam sanitatem obti-
nisset; ac deinde hoc suo pharmaco corpus
totum perfudisset, & si quid uspiam anti-
typorum pretiosi corporis aut sanguinis ma-
nus recondiderat, id lachrymis admiscui-
set; o rem admirandam! statim liberatam
se morbo sentit, atque & corpore & animo
levis discedit, pro spei mercede id quod spe-
raverat consecuta, per animæ robur corpo-
ris robur accipiens.

II. Ex his verbis intelligimus, S.
Gorgoniam eum invocasse, qui super
altari honoratur, καὶ ἐπ’ αὐτῷ πυρόν
ἀναλογέσθη. quod soli Christo compe-
tit in Eucharistia occulto. Præterea

C

obser-

observat Gregorius, Gorgoniam imitatam esse eam mulierem, quæ Christi fimbria profluviū sanguinis compresserat, μημεῖται τὸν τοῖς κεφαλοῖς χειροῦ ἔπειρασσεν πηγὴν αἷματος, quæ quidem Christum adoravit, in quo maximam rerum suarum fidem collocaverat. Quis præterea dubitet, eum qui super altari honorabatur ea ætate S. Gorgonæ, ipsum fuisse corporis & sanguinis Christi Sacramentum? Quippe cum illud lachrymis suis admiscuerit: Εἴποι τὸν αἵπειραν τὴν πρίσις σώματος ἢ τὴν αἷματος ἢ χειρὸς ἔθησαν εἰσεν, τὸτο καταμιγνύσσου τοῖς δάκρυσιν. Ex quo miraculum sanitatis recuperatæ consecutum est.

III. Insuper quid hoc significat, super altari honorari, nisi super altari adorari? Enimvero cum ait S. Johannes cap. 5. v. 23. ἡνα πάντες πιμῶσι τὸν υἱὸν, καθὼς πιμῶσι τὸν πατέρα· οὐ μὴ πιμῶν τὸν υἱὸν, οὐ πιμῶν τὸν πατέρα τὸν πέμψαντα αὐτόν. Ut omnes honorificant Filium, sicut honorificant Patrem: qui non honorificant Filium, non honorificant Patrem qui misit illum: nonne significat Filium & Patrem æquabili ratio-

ratione esse adorandos? Joannes Dallæus, Galliæ Protestantium Ministrorum doctissimus, eo loci S. Joannis debitum Christo divinæ adorationis cultum comprobat verbis evangelicis præscriptum, libro II. de religiosi Cultus obiecto cap. 1. pag 220. Et infra libro II. ostensuri sumus cap. 4. S. Paulum ex hac voce πνευματικοῦ soli Deo exhibitam adorationem intellexisse, cum S. Germanum Constantinopolitanum explicabimus. Adeoque incredibile est, S. Gregorium veram corporis Christi in Eucharistia adorationem non spectasse Oratione XIX. pag. 292. dum laudibus effert maximis S. Nonnam matrem suam, eo quod silentio sancta honorarit, & adorandæ mensæ nunquam terga obverterit. πῶς ἀγαπᾷ πατέρα καὶ παρέκεινται, μέγα τὸ, πωπῆ πμαδὴ τὰ ἄγια, τὸ μὴ ποτὲ γῆτα δοθεῖσα τῇ σεβασμίᾳ τραπεζῇ;



C 2

CA-

CAPUT VI.

Argumentum assumptum ex S. Ambroſio, Archiepiscopo Mediolanensi, demortuo IV. Aprilis, anno Christi CCCXCVII.

I. **C**um S. Ambrosius in schola Christi S. Augustini doctor ac praeceptor fuerit, dubitandi locus non relinquitur, quin discipulus ab eo didicerit, inter partes ac munera hominis Christiani esse cultum & adorationem corporis & sanguinis Christi in Eucharistia: uti infra ex sententiæ S. Augustini explicatione cap. 10. perspectum habebimus. Verum enim vero sic fatur S. Ambrosius libro III. de Spiritu Sancto, cap. 12. p. 403. cuius ætate, Christi in carne adorationem repudiabant haeretici; uti Calvinistæ ætate nostra in Eucharistia adorationem Christi pernegant. Neque adorandum quicquam praeter Deum legimus: quia scriptum est, Deum tuum adorabis, & illi soli servies. Quomodo ergo adversus legem Prophetæ

pheta præciperebat, sub lege nutritus, & eruditus in lege? Non mediocris igitur quaestio, & ideo diligentius consideremus quid sit scabellum. Legimus enim alibi: Cælum mihi thronus; terra autem scabellum pedum meorum. Sed nec terra adoranda nobis, quia creatura est Dei. Videamus tamen ne terram illam dicat adorandam Propheta, quam Dominus JESUS in carnis assumptione suscepit. Itaque per scabellum terra intelligitur; per terram autem caro Christi, quam bodie quoque in mysteriis adoramus, & quam Apostoli in Domino JESU, ut supra diximus, adorarunt.

II. Ex his abundanter patet, eandem carnem in mysteriis adorari, quam Apostoli in Christo inter homines versante coluerunt. At vero nemini homini mentis compoti jam dubium subolere potest, quin Apostoli veram & propriam Christi carnem adoraverint. Ergo in mysteriis veram & propriam Christi carnem adoramus.

III. Quamvis ex mente S. Ambrosii nihil sit adorandum præter Deum, neque adorandum quicquam præter Deum legimus;

gimus ; certum est ex eodem , aliquo sensu adorandum esse scabellum pedum ejus , illudque scabellum debere Deo tam intime conjungi & uniri , ut Deus ipse sit . Quamobrem docet , non esse adorandam terram , quamvis sit scabellum pedum Dei ; quippe cum cultus adorationis simplici creaturæ numquam exhiberi debeat : sed per scabellum de quo loquitur Propheta , intelligendam esse carnem Christi , quam Apostoli , dum in terris vive- ret , adoravere . At vero non adora- verunt Apostoli figuram carnis : non enim Verbum figura carnis factum est , sed vera caro . Quapropter cum ex S. Ambrosio , eandem carnem in Eu- charistia adoremus : *Quam hodie in my- steriis adoramus* : hanc carnem revera mysteria suo complexu continent , non in figura ; & ei cultum divinum , & veram adorationem soli Deo debi- tam rependimus , non simplicem venerationem & ho- norem .

CA-

CAPUT VII.

Probatur sanctissimi Sacramenti adorationis, ex S. Joanne Chrysostomo, defuncto XIV. Novembris anno Christi CCCCVII.

I. **C**um nullus sanctorum Patrum magis conceptis verbis corporis Christi in Eucharistia præsentiam docuerit, quam S. Joannes Chrysostomus; nullus similiter in Ieujusdem adoratione commendanda magis commendatione dignus evasit. Quam ob causam Centuriatores Magdeburgen-
ses rotunde fatentur Centuria IV. & V. hunc Parrem videri valde propitium transubstantiationi. Porro sic fatur Homilia de beato Philogonio, scilicet xxxi. tom I. pag. 357. in qua postquam Christum in altari descripsit, ac veluti in præsepi adumbravit adoratum a Magis; defendit non solum adorando debere nos imitatione consequi Magos, sed ipsum domum nostram transferre, eique pro muneribus vo-

ta ac preces nostras offerre. Οἱ μὲν
οὖν μάγοι προσεκύνησαν μόνον· σὺ δὲ αὖ μετὰ κα-
θαροῦ προσέλθης σωματός, οὐκ λαβεῖν τοι
τὸ συγχωρήσομέν καὶ ἀπελθεῖν οἶκαδε· τρέψθε τοι-
νυν οὐ σὺ, δῶρα προσάγων, μὴ τοιαῦτα οἷα ἔκε-
νοι, ἀλλὰ πολλῷ σεμνότερα. προσκύνησαν ἔκεινοι
χριστοῦ, προσένεγκε σὺ σωφροσύνης οὐκ ἀρετῶν.
προσκύνησαν ἔκεινοι λιβανωτόν, προσένεγκε σὺ δι-
καὶος καθαρός, τὰ δυμιάρατα τὰ πνευματικά·
προσκύνησαν ἔκεινοι σμύρναν· προσένεγκε σὺ Θεο-
νοφροσύνης, οὐ πεταπεινωμένων καρδίαν, οὐκ ἐλεη-
μοσύνης. *Ac Magi quidem nihil aliud quam adorarunt: tibi vero, si cum pura accessus-
ris conscientia, permittemus ut sumas, sumpto domum abeas. Accede igitur tu quoque munera offerens, non qualia defere-
bant illi, sed multo honestiora. Obtulerunt illi aurum; offer tu temperantiam virtu-
tem. Obtulerunt illi tibus; offer tu puras
preces, quae sunt odoramenta spiritualia.
Obtulerunt illi myrrham; offer tu humilita-
tem, & cor submissum, & eleemosynam.*

II. Hanc veritatem mirabiliter
confirmat Homilia VII. in Matthæum.
Σπεῦσον ὅπι τὰς Βηθλεὲμ, ὅπου ὁ οἶκος τὰς ἀρτὰς
τὰς πνευματικὰς· καὶν γὰρ ποιμανὸς ἡς, οὐκ ἔνταῦ-
θε ἔλθης, ὅψει τὸ παρδίον ἐν καταλύματι· καὶν
βασιλεὺς ἔστις, καὶ μὴ ωραίων, γέδειν τοις πορ-
Φυ-

Φυεῖσθαι ὅφελον· καὶ μάγοις, γδέν σε κωλύσει, τότε μόνον αὐτὸν τῷ πιλησμῷ ἔλθης, καὶ πεσκιωῆσαι, οὐ μὴ καταπατήσαι τὸν υὸν τῷ Θεῷ, αὐτὸν μετὰ τρόμου καὶ χαρᾶς τότε ποιῆς· ἐστι γὰρ ταῦτα ὁμοῦ σωμελθεῖν αὐτότερον ἀλλ' ὅρφα μὴ καὶ τὸν Ηρώδην γέμην, οὐ πιπήσας ὅπως ἐλθὼν πεσκιωήσων αὐτῷ, καὶ ἐλθὼν αὐτοῖς θύληθης· τούτῳ γὰρ ἐσίκασιν οἱ τῶν μυστηρίων ἀναξίως μετέχοντες. ἐνοχθόν γὰρ οἱ τοιχτοὶ ἐναργεῖ, Φησὶ, τῷ σώματος καὶ τῷ ἀμυκτοῖς τῷ Κυρίῳ. καὶ γὰρ ἔχοντιν ἐν εαυτοῖς τὸν τύραννον ἀλλοῦντα τῇ βασιλείᾳ τῷ Χριστῷ, τὸν ἀκοίνου τῷ Ηρώδου παραγαμάτερον μαμωνᾶν. γάτος γὰρ βάλεται κρατεῖν, καὶ πέμπει τοὺς οἰκείας τοὺς εαυτῷ προσκυνήσοντας μὴ σχῆματι, σφάπτοντας δὲ ἐν τῷ πεσκιωῇ· Φοβηθῶμεν τούτων μήποτε σχῆμα μὴ μετανιῆσαι πεσκιωητῶν ἔχωμεν, ἐν δὲ τῷ ἔργῳ τὰ ἐναντία ἐπιδεικνύμεθα· καὶ πάντα δύο τῶν χειρῶν ρίψωμεν, πεσκιωῇ μέλλοντες. *Festina in Bethlehem, ubi domus panis spiritualis: Οὐ si enim pastor fueris, eoque adveneris, in diversorio puerum videbis. Et si rex fueris, nec tamen devotus adveneris, nihil omnino proderit purpuræ fulgore circumdari. Si Magus forte sis, nihil te ad hunc Regem intrare prohibebit; modo ut honoraturus atque adoraturus Dei Filium, Οὐ non quasi conculcaturus advenias: modo ut honorem ipsum cum gaudio Οὐ tremore offeras: pos-*

sunt enim utraque hæc pariter convenire. Sed cave ne Herodi efficiaris similis, & dicas, Ut ego veniens adorem eum : (a) cumque veneris, interimere coneris. Hujus etenim similes sunt qui indigne abutuntur communione mysterii. Reus est enim, inquit, corporis & sanguinis Domini. (b) Qui enim ejusmodi sunt, habent in se tyrannum, & regno Christi jugiter invidenter, longe sane Herode illo nequiorem, manmonam scilicet. Hic enim in homines tenebre imperium gestit, suosque cultores simulat, & mittit ad Christum, ut specie quidem adorare videantur ; quantum vero ex ipsis est, interimunt eum quem adorare se simulant. Timeamus igitur, ne quando speciem supplacum atque adorantium geramus, opere vero existamus inimici. Igitur adoraturi Christum cuncta projiciamus e manibus.

Ne quis vero sibi persuadeat, ejusmodi adorationem de qua loquitur S. Chrysostomus, solam Christi personam spectare, omni ad Eucharistiam postposito respectu : eandem comparationem Magorum cum accendentibus

ad

(a) Matth. 2. 8. (b) 1. Cor. 11. 27.

ad Eucharistiam hominibus, accuratius tornandam incudi reddit Homilia xxiv. in cap. 10. Epistolæ 1. ad Corinthios pag. 538. in qua veritatem tam plane & perspicue expedit, ut nulla res infirmare possit. Μιμησώμεθα τούνω καν τοὺς Βαρβάρους, οἱ τῶν ουρανῶν πολῖται. ἐκεῖνοι μὴν γέ καὶ οὐτὶ Φάτνης ιδόντες, οὐδὲν καλύπτοντες, καὶ γένεν τοιχτον ιδόντες οἵον σύνη, μετὰ πολλῆς τῆς Φεύκης πεοσήσαν. οὐ γέ σοκὸν καὶ Φατνηόρας, ἀλλ' οὐ θυσιασηρίων. γέ γυναικαὶ κατέχουσαν, ἀλλ' οὐρέα παρεσῶται, οὐδὲ πνέυμα μετὰ πολλῆς τῆς δαψιλείας τοῖς πεοκεντρόνοις ἐΦιπλάρμον. οὐχ ἀπλῶς ἀντατέτο τὸ πῦρα ὄρας, ὡσδέ ἐκεῖνοι. ἀλλ' οἵθα μέντος καὶ τηλί δύναμιν, καὶ τηλί οἰκονομίαν ἀπαταν, γέ γένεν αἰγνοεῖς τῶν δι αὐτῶν πελεθέντων, μετὰ ἀκρεβείας μυσιγωγήσεις ἀποτα. Διανασησωμένη τούνω ἔαυτου, γέ Φείξωμεν, γέ πολλῷ τῶν Βαρβάρων ἐκείνων πλείονα ὀπίδειξώμενα τηλί Σλαβεῖαν, οὐα μὴν ἀπλῶς, μηδὲ ὡς ἔτυχε πεοσελθόντες, πῦρ οὐτὶ τηλί ἔαυτων σωρτσωμένη οεφαλιώ. Ταῦτα δὲ λέγω, γέ οὐα μὴ πεοσίωμεν, ἀλλ' οὐα μὴν ἀπλῶς πεοσιώμεν. ὡς τοσοῦτος τοσοῦτος πεοσίεναι, κίνδυνος, γέτω τὸ μὴν ποιωνεῖν τῶν μυσικῶν δείπνων ἐκείνων, λιμὸς οὐδὲ θένατος. Imitemur ergo vel barbaros, scilicet Magos, nos cælorum cives. Nam τοι illi quidem cum τοι in præsepi vidissent, τοι in turgurio, neque tale quidpiam vidissent, quale

tu nunc, cum magna reverentia accesserunt.
Tu autem non in præsepi vides, sed in al-
tari; non feminam eum tenentem, sed Sa-
cerdotem adstantem, & spiritum cum magna
copia ea quæ sunt proposita, supervolantem.
Non solum hoc ipsum corpus vides sicut illi;
sed nosti ejus virtutem & dispensationem,
& nihil ignoras ex iis quæ per ipsum effecta
sunt, ut qui in omnibus mysteriis sis exakte
& accurate iniciatus. Nos ergo ipsos exci-
temus, & formidemus, & longe majorem
quam illi barbari, ostendamus reverentiam,
ne si temere & inconsiderate accesserimus, in
nostrum caput ignem congeramus. Hæc au-
tem dico, non ut non accedamus, sed ne te-
mere & inconsiderate accedamus. Nam si-
cut temere & citra discriminem accedere est pe-
riculum, ita mysticarum illarum cœnarum
non esse participes, & fames & mors.

III. At vero numquam magis men-
tem explicat, quam Sermone XXXI.
in diem natalem Domini, tomo V.
pagg. 479. & 480. ibi enim postquam
dixit, οὐδεμίθηπι ἐπὶ γῆ ὡν & σποδὸς, αἷμα &
σῶμα χειροῦ μεταλαμβάνεις. Recogita quod
cum terra sis & cinis, sanguinem & cor-
pus

pus Christi accipis; & observavit, Cherubim & Seraphim cum timore & tremore his interesse mysteriis divinis, clamantes: Sanctus, Sanctus, Sanctus Dominus, ac præparationem in Eucharistia percipienda adhibendam explicuit, adeoque charitatem, pacem, & animi tranquillitatem præscripsit, his verbis concludit: Φειδωμένοι τοινα προσόντες, οχαρισμόμενοι, περιεσωμένοι ἐξομολογούμενοι τὰ πλαισιατα ήμῶν, δακρύσωμένοι τὰ οἰκεῖα πενθοῦντες καπά, ἐκπενεῖς οχαῖς διποδῶμένοι τῷ Θεῷ. οὐδὲ ζτω Δικαιάζαντες ἑαυτοὺς ἡρέμα, οὐδὲ μετὰ τῆς προσηκούσης οὐταξίας, ὡς τῷ βασιλεῖ προσόντες τῶν οὐρανῶν, ζτω προσέλθωμένοι, οὐδὲ δεξάμενοι τὴν ἀμωμον οὐδὲ ἀγίαν θυσίαν καταφιλησωμένοι, τοῖς ὄφεσιν μοῖς αθιπλυξώμενοι, Δικαιομάνωμένοι ἑαυτῶν τινὶ Διάνοιαι. Cum horrore itaque accedamus, gratias agamus, procumbamus confitentes peccata nostra, lachrymemur mala nostra lugentes, intentas ac largas preces Deo fundamus: sicutque nosipso emendantes tacite οὐ cum debita modestia, tamquam ad cælorum regem adeuntes accedamus, sanctamque hanc οὐ immaculatam hostiam recipientes, exosculemur, oculis eam complexi, mentemque οὐ ani-

*animum incendamus. At vero, poterant-
ne majora adorationis Eucharistiae in-
dicia posteris imprimi, quam ad sa-
cram hostiam cum horrore accedere,
eam exosculari, mentemque & ani-
mum igne charitatis accendere? cum
præsertim antea (a) probaverimus, ve-
ram adorationem Dei cum charitate
Christi dissimilitudinem non habere,*

IV. Denique quid jam vetat, aut
remoram imponere potest adorationi
Christi in Eucharistia, quem ab Ange-
lis adorari non dubitavit S. Chryso-
mus? Homilia xiv. in Epist. ad Ephes.
41. in 1. ad Corinth. libro III. de Sa-
cerdotio cap. 4. sed potissime lib. VI.
cap. 4. pag. 94. qua conceptis verbis
sic mentem suam explicat: Εγώ δὲ οὐαί-
τιν Θεοῦ ἡκουσι διηγευμάθυ ποτὲ, ὅπι αὐτῷ τις πρεσ-
βύτης θαυμαστὸς αὐτῷ, οὐδὲ διποκαλύψεις ὅραν εἰω-
θὼς, ἐλεγχοῦ ὄψεως ἡξιώθη τοιαύτης ποτὲ, οὐδὲ
καὶ τὸ καυρὸς ὄκενον ἀφνω πληθεῖσα ἀγέλων ιδεῖν,
ως αὐτῷ διώσατον οὐδὲ, σολας αἰαβεβλημάθων λαμ-
πράς, οὐδὲ τὸ θυσιαστήριον κυκλούστων, οὐδὲ κά-
τω νθόντων, ως αὐτὸν εἰ τις τραπιώτας παρέντος
βασιλέως ἐσηκότας ιδοι. οὐδὲ ἔγωγε πείσομαι. Εγώ
vero

(a) Cap. 2.

vero commemorantem olim quemdam audi-
divi, cum diceret sénem quemdam virum
admirabilem, ac cui revelationum mysteria
multa divinitus fuissent detecta, sibi nar-
rasse, se tali olim visione dignum habitum
à Deo esse, ac per illud quidem tempus de re-
pente Angelorum multitudinem confexisse,
quatenus aspectus humanus ferre poterat,
candidis vestibus indutorum, altare ipsum
circumdantium, denique sic capite inclina-
torum, ut si quis milites præsente rege stan-
tes videat. Id quod facile mihi ipse persua-
deo. Jam vero non inquirimus, an
vera vel falsa sit ejusmodi visio: satis
enim est de ea non dubitasse S. Chry-
stomum, ut sibi persuaderet adoran-
dam esse summo & divino cultu Eu-
charistiam, etiam ritu extrinseco; qua-
lis esse solet militum cultus coram re-
ge inclinato capite ac vultu
dемисso stantium.



DE ADORATIONE
CAPUT VIII.

*Argumentum ex Homilia Joannis Episcopi Hierosolymitani assumptum,
demortui anno Christi CCCCXVI.*

I. Ille est Joannes magnus, Episcopus Hierosolymitanus, successor S. Cyrilli, anno Christi CCCCXXXVI, cuius nomen tot laudibus extollit S. Augustinus contra Petilianum Donatistam; ad quem Epistolam CLXXIX, inscripsit, sive in antiquis editionibus CCLII, qua mittit ei Librum de Natura & Gratia, adversus Pelagium hæreticum, eidem Joanni quadam familiaritate conjunctum, & ab eo apographum postulavit Actorum Concilii Diospolitani anno CCCCXV. celebrati, in quo sui criminis vim coluber Britannicus, elusis atque omni ratione jaetatis Partibus, subterfugit.

II. R. P. Wastelius Carmelita, non leviter de republica literaria meritus est, vindicata Joannis Hierosolymitani memoria ab omni suspicione hæsis

EUCHARISTIÆ. LIBER I. 49

sis Origenianæ, qua apud S. Epiphaniū & S. Hieronymum laborabat. Ab eodem P. Wastelio similiter accepimus, Sermonem xxxviii. de Pœnitentia, relatum tomo V. Operum S. Chrysostomi, editionis docti Jesuitæ Frontonis-Ducæi, præferre debere titulum *de sacra mensa in Encæniis*, & esse Joanni Hierosolymitano, non Constantinopolitano adscribendum.

At vero nullum suppeditat nobis antiquitas Ecclesiastica testimonium adorationis Eucharistiæ luculentius, ac transubstantiationi magis propitium eo, quod ex hac Homilia assumentur, tom. V. S. Chrysostomi pag. 569.

Ἄλλ' ἀπερ πυρὶ περιεργούμενος, γένεν δέπουσιάν, γένεν ἀειασθεῖ. γάτω οὐδὲ ὡδε νόμιζε συναναλίσκεσθαι τὰ μυστήρια τῇ τῷ σώματῷ γέσια. διὸ οὐδὲ περιερχόμενοι, μὴ ὡς ἐξ αἰθρώπου νομίσητε μεταλαμβάνειν τῷ θείῳ σώματος, ἀλλ' ὡς ἐξ ἀντῶν τῶν Σερφίμ τῇ λαβίδι τῷ πυρὶ, οὐδὲ Ήσαῖας εἶδε, τῷ θείου σώματῷ μεταλαμβάνειν νομίζετε. Εἰς ὡς ὅκ τῆς θείας οὐδὲ χρείτε πλεύρῃς ἐφαπλόμενοι τοῖς χείλεσιν, γάτω τῷ σωτηρίᾳ ἀματος μεταλαβωμένοι. τοιγαρεῦν, ἀδελφοί, τῶν ὅκηλησιῶν μὴ διπλεῖπάμεθα, μήτε πάλιν ἐν ἀνταῖς σωτυχίαις ἑαυτοὺς ἀσχολῶμεν. τῷμορφοῖς

D

κ

χρήστοις, κατωνόμενοι τὸ ὄμμα, αἴωνι τῷ
τούχῳ· σενάζοντες αὐτούς, ἀλαλάζωμεν τῇ καρ-
δίᾳ. Quemadmodum enim si cera igni adhi-
bita illi assimilatur, nihil substantiae rema-
net, nihil superfluit; sic ὁ hic puta myste-
ria, scilicet panem ὁ καὶ vinum, consumi sub-
stantia corporis. Propter quod ὁ acceden-
tes ne putetis quod accipiatis divinum cor-
pus ex homine, sed ex ipsorum Seraphim
forcipe ignem, quem scilicet Isaías vidit.
Vos accipere reputate salutarem sanguinem,
quasi e divino ὁ καὶ impolluto latere affluere,
ὁ καὶ approximantes labiis puris accipite.
Quocirca, fratres, oro vos ὁ καὶ obsecro, ne
absimus ab Ecclesiis, neque in ipsis colloquiis
occupati simus; stemus trementes ὁ καὶ timidi,
demissis oculis, elevata autem anima, ge-
mentes sine voce, ejulantes corde. Obser-
vandum etiam est hunc Patrem paulo
antea de Eucharistia dixisse: μηδὲν ἀπο-
τίθεντις ιδῆς; μηδὲν δὲ οἶνός θετινομίσης; ἀλλὰ
αὐτοῖς πατέρας εἰς αὐτούς θεοδρῶνα χωρεῖ. ἀπαγε, μη
τέτονος. Num vides panem? num vinum?
num sicut reliqui cibi in secessum vadunt?
absit ne sic cogites.

III. Sed hæc omnia amplificari ex-
pli.

polatione non indigent: si quis enim ex his verbis transubstantiationem, & ex ea consecranteam Christi in Eucharistia adorationem non intelligat, eam eloqui, aut literis & verbis consequi non in hominum potestate possum est. Et si ex his, Stemus trementes & timidi, demissis oculis, elevata aum anima, gementes sine voce, & egulantes corde, non perspectæ habeantur exterioris cultus & adorationis notæ; haud scio quibus coloribus eas effingere aut efformare necesse sit, ut eas Calviniani homines internoscant: qui Catholicis viris tot lœdriis, genuflexiones, aliaque exterioris cultus indicia erga sanctissimum Sacramentum exprobrant, & quasi nostræ adorationis, & ut loquuntur, ἀριθμοὶ τεκμήσαντα suggillant.



*S. Nilius, S. Chrysostomi discipulus,
Asceta deserti Sinaï, qui vixit ad
annum Christi circiter CCCCL. ado-
rationem Eucharistiae comprobat.*

I. **A**cceptas referimus S. Nili Lite-
ras Græco idiomate conscri-
ptas, eminentissimo Cardinali Franci-
sco Barberino, quas cura & studio eru-
ditissimi Leonis Allatii, Bibliothecæ
Vaticanæ Præfecti, publici juris fecit
anno MDCLXVIII. Romæ typis Barbe-
rinis, apud Fabium de Falco. Earum-
dem Literarum collectionem quan-
dam, sed magis exiguam publicaverat
antea anno MDCLVII. P. Possinus Je-
suita doctissimus. Deinceps continuo
tempore Josephus Maria Suaresius,
olim Episcopus Vaisonensis, alterum
volumen Operum S. Nili Romæ in pu-
blicam lucem emisit anno MDCLXXIII.
cum libro chronologico de Vita hujus
sancti Ascetæ, opere singularium ac
rarissimarum observationum refertis-
simo.

simo. Ex eo intelligimus, S. Nilum
urbis Constantinopolitanæ fuisse Præ-
fectum tempore persecutionis S. Chry-
sostomi, & hujus sanctissimi Archiepi-
scopi suasione, cum filio Theodulo,
abdicato magistratu, in solitudinem
Sinai secessisse, in qua quatuor libros
Literarum, & reliqua opuscula quæ in
manibus hominum doctorum versan-
tur, scripsit. Ex quibus eum S. Chry-
sostomi discipulum fuisse didicimus,
sed præsertim ex conformatione do-
ctrinæ & sententiæ in iis quæ sanctissi-
mum Eucharistiæ Sacramentum spe-
ctant: Epistolis XLIV. & XCIX. Libri I.
quas hic exscribere non necesse est,
cum præsentiam corporis tantummo-
do, adorationem vero quam hoc ope-
re tuendam recepi, direæe non re-
spiciant.

II. Sed silentio prætermittere ne-
fas est Epistolam CCXCIV. libri II. ad
Anastasium Episcopum scriptam, in
qua refert magistrum suum Chryso-
stomum inter solemnia sacrificii in-
cruenti vidisse multitudinem Angelo-

54 DE ADORATIONE

rum Christum in Eucharistia adorantium ; adeoque confirmat , se ab eodem accepisse , quod ipse Chrysostomus palam & publice scripsit Sermonे xxxi. in diem natalem Domini , tom. V. Homilia xiv. in Epistolam ad Ephes. & xli. in I. ad Corinth. & lib. VI. de Sacerdotio cap. 4. Αέροισθε γάρ , Φησιν , τὸν ιερέως τλιὸν ἀγίαν ποιεῖθαν τερεοκομίδιν , πλεῖσταν ἐξ αἱφνης τὸ μακαρίων διωάλεν ἐξ ψραντὸς καπελοῦσαν , οὐαξέλαμπερευς τινὰς τολάς τελε Εεβλημάτων , γυμνῷ τῷ ποδὶ , σωτόνῳ τῷ βλέμματι , κάτω ἐν νεύοντι τῷ τερεσώπῳ τελεταιχησασαν τὸ θυσιαστήριον μετ' Κλαδείας , καὶ πολλῆς ἡσυχίας , καὶ σωπῆς , παρείσαιται μέχρι τῆς τελειώσεως τὸ Φρεγτὸς μυστηρίου . *Incipiente enim , ajebat , Sacerdote facere sanctam actionem , seu oblationem , plerasque repente ex beatis potestatibus e cælo descendere , splendidis stolis circumambiantes , nudo pede , humili aspergunt , demissa facie , circum euntes altare cum reverentia & multa quiete & silentio , adstantes usque ad consummationem tremendi mysterii . Non enim possunt adorationis externæ indicia magis aperta conspici .*

III. Sed interiorem mirabiliter confirmat Epistola CCLXXX. lib. III. homini

mini cui nomen erat Origeni, scripta: ἀδιάτον ἄλλως σωθῆσαι τὸν πιστὸν, καὶ ἀφεσιν πλημμελημάτων λαβεῖν, καὶ βασιλείας ἐπουρανίας τυχεῖν, εἰ μὴ μεταλάβοι μετὰ Φόβου, καὶ πόθου, τῶν μυστικῶν καὶ ἀχρεάτων σώματός τε, καὶ αἵματος χειρῶν τὸν Θεοῦ. *Impossibile est fidelem salvare, remissionem delictorum accipere, & regnum cælestē habere, nisi recipiat cum timore & amore, mystica & incontaminata corpus & sanguinem Christi Dei.* Ex nullo enim cultu magis intelligitur adoratio, quam ex amore & charitate: ut ex Patribus Græcis, & S. Augustino supra ostendimus capite II.

CAPUT X.

*Argumentum invictissimum adoratio-
nis Eucharistiæ ex S. Augustino,
Episcopo Hippoensi, assumptum,
defuncto anno Christi CCCCXXX.
XXVIII. Augsti.*

Bene ac sapienter exposito supra S. Ambrosii testimonio, incredibile videretur, S. Augustinum in con-

trariam ivisse sententiam: cuius mentem faciliter perspectam ex multis sancti Doctoris locis habebimus.

I. Hæc verba legimus Epistola cXL.
sive ccccxx. ante editionem novam
Benedictinorum Monachorum, quam
scripsit ad Honoratum, ut ad multas
quæstiones sibi propositas responde-
ret, capite 24. numero 61. *Vota sua
sacrificium vult intelligi corporis sui, quod
est fidelium Sacramentum.* Ideo cum dixi-
set, *Vota mea reddam coram timentibus
eum; continuo subjunxit, Edent pauperes,
¶ saturabuntur pane, qui de cælo descendit,
qui ei cohærentes, ¶ ejus pacem, dilectio-
nemque servantes, imitantur ejus humili-
tatem: ideo pauperes in hac paupertate ¶
saturitate præcipue Apostoli claruerunt.*
At vero cum ex mente S. Augustini,
verus Dei cultus in amore & charitate
consistat: *Hoc colitur, quod diligitur.* in
Psal. 77. *Et quis est Dei cultus, nisi amor
eius?* Lib. XII. de Trinitate, cap. 4.
& hic cohærentiam pani vitæ, & ejus
pacem ac dilectionem commendet;
dubitandi locus non relinquitur, quin
Eucha-

EUCHARISTIÆ. LIBER I. 57

Eucharistiam summo ac divino cultu
adorandum reputaverit.

II. Hanc veritatem continentis sermone ejusdem Epist. cap. 27. comprobant, explicans abundanter hæc verba Psalmi 21. *Edent pauperes, & saturabuntur; Manducaverunt & adoraverunt omnes divites terræ.* Ait enim: *Et ipsi quippe adducti sunt ad mensam Christi, & accipient de corpore & sanguine ejus: sed adorant tantum, non etiam saturantur, quoniam non imitantur.* Nemini enim homini, qui de potestate mentis non excesserit, dubium subolere potest ex tam conceptis verbis, quin divites & pauperes æquabiliter corpus & sanguinem Christi in sacra mensa sibi propinatum adorent: imposito discrimine solo, quod eo pauperes saturantur; divites vero adorant tantum, non etiam saturantur, quia non imitantur. Explicationem mentis continuo sermone paulo inferius amplificat. Sed fama celsitudinis ejus excitata a mortuis, & gloria nominis ejus in Ecclesia usquequaque diffusa permoti, & ipsi ad mensam veniunt, man-

D 5 *ducant,*

ducant, & adorant; non tamen saturantur, quia non esuriunt & sitiunt justitiam.

III. Denique S. Augustinus omnem de hac causa redintegratam litem dirimit, magistri Ambrosii vestigia ingeminans, dum ejus explicationem adoptat in hæc verba: *Adorate scabellum pedum ejus.* Enarrat. in Psalmum 98. pag. 452. litt. C. D. Constituto enim dogmate, quo ex Scriptura intelligimus, solum Deum esse adorandum, *Cum dicat aperte Scriptura, Dominum Deum tuum adorabis, & ipsam terram esse scabellum pedum Dei.* *Quæro quid sit scabellum pedum ejus;* & dicit mihi Scriptura, *Terra scabellum pedum meorum.* Hac arte duas, Dei scilicet & terræ, adorationes conciliat, & in unam redigit, utramque in Christum ex divina, & humana natura compactum in Eucharistia revera existentem transferens. Fluctuans, inquit, converto me ad Christum, quia ipsum quæro hic; & invenio, quo modo sine impietate adoretur terra, sine impietate adoretur scabellum pedum ejus. Suscepit enim de terra terram, quia caro de terra

terra est, & de carne Mariæ carnem accepit; & quia in ipsa carne hic ambulavit, & ipsam carnem nobis manducandam ad salutem dedit: (nemo autem illam carnem manducat, nisi prius adoraverit) inventum est, quomodo adoretur tale scabellum pedum Domini, & non solum non peccemus adorando, sed peccemus non adorando.

At inquit pag. 70. Minister superstitionis Calvinianæ, Author anonymous Responsoris ad Librum vernali sermone scriptum, sub titulo Officii sanctissimi Sacramenti, publici juris factum Parisiis sumptibus Petri Parvi, anno Domini MDCLIX. Non dicit Augustinus, adorandam esse carnem Christi in Eucharistia; & etiamsi diceret, consecutus sententiam S. Ambrosii, quid inde colligi posset?

Quid ergo sibi vult Augustinus, dum ait: *Nemo autem illam carnem manducat, nisi prius adoraverit?* Caro enim Christi, quæ manducatur, numquid non in Eucharistia sumitur? Insuper quæ potest dissimilitudo inveniri inter verba

60 DE ADORATIONE

verba S. Ambrosii, & verba S. Augustini? Quæ cum ita sint, consecutio-
ne manifesta colligitur, 1. adorandum
esse Christum in Eucharistia: 2. eum-
dem in ea revera existere, & de hac
veritate S. Ambrosium, & S. Augusti-
num non dubitasse: quippe cum ex
Christi præsentia & existentia, ubi-
cumque sit, summa & divina adora-
tio ad normam directa ratiocinatione
consequatur.

„At, inquit Minister, eadem con-
„sequentia colligetur faciliter ex ba-
„ptismo: non enim dubitandum est,
„antiquos catechumenos adorasse
„Christum, dum tingebantur.

Sed cum S. Ambrosius & S. Augustinus non dicant in baptismatis re-
ceptione manducari carnem Christi,
sicut in Eucharistiæ communione: *Et*
quia in ipsa carne hic ambulavit, & ipsam
carnem nobis manducandam ad salutem
dedit; supervacaneum & incogitabile
videbitur semper homini mentis com-
poti, ejusmodi conclusionem ex ba-
ptismate colligere,

At

At instat Minister: Non in eo reprehendimus Ecclesiam Romanam, quod Christi carnem adoret extra Sacra-
menta, vel intra; sed quod adoret id, quod Christus neutiquam est.

Sed obfirmato pectore respondent omnes Ecclesiæ Romanæ defensores & patroni, nec necesse, nec opus esse, præter Christum Dominum quicquam in Sacramento adorare, & grande peccatum committi, si non adoretur. Inventum est quemadmodum adoretur tale scabellum pedum Domini, & non solum non peccemus adorando, sed peccemus non adorando. Incogitabile est, dixisse aut credisse Ecclesiam, adorandum esse panem aut vinum, quæ panem & vinum in Eucharistia numquam credidit permanere; species etiam visibiles numquam existimavit per se adoratione dignas.

At inquit Edmundus Albertinus, Libro II. de Eucharistia, pag. 432. edit. Daventriensis: Josephus (a) θεοκυην- ον templis tribuit, sive adorationem. Et post Josephum Clerus Ecclesiæ

Apa-

(a) Lib. 13. Antiquit. c. 5. & 6.

„ Apameensis; (a) Constantius (b) Ἀγριός
 „ σκυνητὸν νόμον appellat, Isidorus Pelu-
 „ siota (c) ἀργοκαυγαλόν Salvatoris se-
 „ pulchrum, Leo II. (d) Romam, thro-
 „ num apostolicum προσκυνητὸν; Justi-
 „ nianus (e) denique baptismum, al-
 „ terum religionis Christianæ sacra-
 „ mentum, προσκυνητὸν indigitat. Adeo-
 que mirandum non esse existimat,
 quosdam Patres aliquo sensu Eucha-
 ristiam adorandam reputasse; quippe
 cum ejusmodi adorationis species,
 quædam sit veneratio ac respectus,
 quem rebus sacris debitum esse insi-
 ciari nemo potest.

Sed cum S. Ambrosius & S. Augu-
 stinus de adoratione Eucharistiæ men-
 tionem faciunt, luce meridiana clarius
 patet, eos ejusmodi adorationem of-
 ficiosam rebus creatis sæpe relatam
 non spectare, sed religiosam & soli
 Deo debitam. Integra enim eorum
 ratiocinatio eo devolvitur, ut ado-
 rationem scabelli pedum Dei, in
 ipsam.

(a) In Concil. VI. tom. IV. pag. 107. (b) Apud S. Atha-
 nasium de Synod. Arimin. & Seleuciensi. (c) Lib. 4. Epist. 27.
 (d) Concil. sub Menna act. 5. (e) Novell. 6.

ipsammet Dei adorationem transfe-
rant ; adeoque carnem Christi in Eu-
charistia esitamat , propter unionem
& intimam conjunctionem cum Divi-
nitate , pari cultu & adoratione cum
Deo ipso colendam esse demonstrent .
Quæ cum ita sint , nihil magis a rectæ
rationis & sensus communis institutis
alienum esse potest , quam sibi fingere
eiusmodi Patres non sibi persuasisse ,
revera proprium ac verum Christi cor-
pus & sanguinem in Sacramento Eu-
charistiæ existere . Enimvero si men-
tem suam ad rationes Protestantium
adjunxissent , nihil facilius erat ad ex-
plicandas Scripturas , & hæc effata ,
quæ specie quadam contraria videban-
tur , concilianda : *Dominum Deum tuum*
adorabis. & , *Adorate scabellum pedum ejus.*
quam duplex genus adorationis con-
stituere ; unum officiosum , quod crea-
turis competit , & alterum religiosum ,
quod soli Deo . Sed econtra utram-
que adorationem nullatenus inter se
differre ostendunt , & in unam eandem-
que solius Dei adorationem recidere
do-

64 DE ADORATIONE

docent, & conceptis verbis demonstrant. *Enimvero ut probent adorationem scabelli pedum Domini, ad Incarnationis & Eucharistiae mysteria confugiunt; & bene constituta unione. carnis cum Divinitate in Incarnatione, ac ejusdem comeditione in Eucharistia, palam & aperte colligunt, eandem adorationem, quæ his verbis Scripturæ, Dominum Deum tuum adorabis, soli Deo debetur; his etiam aliis, scabello pedum ejus præscribi: Adorate scabellum pedum ejus.* Quamobrem ait S. Augustinus: *Et quia in ipsa carne hic ambulavit, & ipsam carnem nobis manducandam ad salutem dedit: (nemo autem illum carnem manducat, nisi prius adoraverit) inventum est, quomodo adoretur tale scabellum pedum Domini, & non solum non peccemus adorando, sed peccemus non adorando.*



CA.

CAPUT XI.

*Argumentum assumptum ex Epistola
S. Cyrilli, Archi-Episcopi Alexan-
drini, & Synodi Ægypti, ad hæ-
reticum Nestorium, Archiepisco-
pum Constantinopolitanum.*

I. **H**Æc Epistola occurrit parte I.
Actorum Concilii Ephesini ce-
lebrati anno Christi ccccxxxii. pag.
151. partis II. tom I. Conciliorum
Binii, Coloniæ MDCXVIII. in qua hæc
verba leguntur pag. 153. lit. E. Αὐγ-
καῖος ἐν πάνεπινοις προσοῦσι. πατερεῖς οὐδὲ π-
κτι σάρκα θαῖστον τὸ μονογένος υἱοῦ τὸ Θεοῦ, τε-
τέστιν Ἰησοῦ Χριστοῦ, τινὲς περὶ νεκρῶν αἰναῖσιν,
Ἐπειδὴν εἰς θεανοὺς αἰάληψιν ὅμολογουσιτες, τινὲς
αἰαίματον τὸν τοῖς ἐκκλησίαις τελοῦμενον λατρείαν
προστίεμεν περὶ θεανούς οὐδὲ προστίεμεν περὶ αἰ-
γιαζόμενα, μέτοχοι θυόρμοι τῆς περὶ αἰγιας σαρ-
κὸς, οὐδὲ τὸ πιμίχ αἷματον τὸ πάντων ιμάντων σω-
τῆρον Χριστοῦ. οὐδὲ οὐκ ὡς σάρκα ποιῶν δεχό-
μενοι μηδὲν θύοιτο. περὶ μὲν ὡς αἰδερὸς ιγναστρίδων,
οὐδὲ σιναφέντον τῷ λόγῳ κτι τινὲς ἐνόπητα τῆς α-
ἵδιας, ιγνωσσαν ὡς θεῖαν ἐνοίκησιν ἐσχημάτισαν. αὐλίς ὡς
ζωοποιὸν ἀληθῶς, οὐδὲ ιδίαν αὐτὸς τὸν λόγον. ζωὴν γοῦ
οὐ κτι Φύσιν ὡς Θεός, ἐπειδὴ γέγονεν ἐν πρεστεστι τινὲς

E

εαυ-

έαυτού σάρκα, ζωοποιὸν ἀπέφηνεν ἀντὶ τού. ὡςε καν
λέγη τοεσ ήμας· ἀμιν ἀμιν λέγω ὑμῖν, εἰαν μὴ
Φαγητε την σάρκα τοῦ ϕού τοῦ ἀνθρώπου, καὶ πίν-
τε αὐτὸ τὸ αἷμα· ἐχ ὡς ἀνθρώπου τοῦ καθ' ήμας
ἔνος ἐ ἀντὶ τού είναι λογιζμεῖται· πῶς γδὴ ἡ ἀνθρώπου
σάρξ ζωοποιὸς ἔται καὶ Φύσιν την ἔαυτης; αλλ' ὡς
ἰδιαι αληθῶς ψρομύλω τοῦ δι ήμας ηγή ψοῦ ηγή ἀν-
θρώπου γεγονότος τε ηγή ξεηματίουντο. Ne-
cessario etiam hoc producemus; annuntian-
tes enim secundum carnem mortem unigeniti
Filiī Dei, hoc est JESU Christi, & ex mor-
tuis resurrectionem, & in cælos ascensionem
confitentes, incruentam in Ecclesiis adora-
tionem perficimus: accedimus sic ad mysti-
cas benedictiones, & sanctificamur, partici-
pes effecti sanctæ carnis, & pretiosi sangu-
nis nostri Salvatoris omnium Christi. Ne-
quaquam enim ut carnem communem possi-
demus: absit hoc: neque ut hominis san-
ctificati, aut consociati Verbo secundum
æqualitatem dignitatis, aut sortiti divinam
inhabitationem; sed tanquam vere vivifi-
cam & propriam carnem Verbi. Nam cum
vita sit ut Deus, secundum naturam; simul
atque unum quiddam cum ipsa sua carne ef-
fectum est, mox vivificam virtutem illi con-
tulit. **Quamvis ergo ad nos dicat: Amen,**
amen

amen dico vobis, nisi manducaveritis carnem filii hominis, & biberitis ejus sanguinem: (a) neutquam tamen illam communem, hoc est hominis cuiuspiam nostræ conditionis carnem esse existimare debemus: quomodo enim hominis caro secundum suam ipsius naturam vivifica esse queat? sed vere illius propriam factam, quinostri causa filius hominis effectus & appellatus est.

II. Ex his intelligimus luce meridiana clarius, inter sacrorum solennia peractam fuisse adorationem incruentam, τὴν ἀναμακτὸν λατέσιαν, quæ non potuit aliud respicere objectum præter id, quo sanctificamur; quod quidem ipsa est caro & pretiosus sanguis Christi Salvatoris, cujus participes efficimur in perceptione sanctissimi Sacramenti.

III. At objectabunt Protestantes, in hac Epistola S. Cyrilli & Synodi Ægypti, neutquam legi ἀναμακτὸν λατέσιαν, sed θυσίαν: quod nomen sacrificium incruentum, non adorationem significat. Sed quis ignorare sibi persuadat

E 2 deat

(a) *Ioan. 6. v. 45.*

deat homines Protestantes, doctissimos
e secta Calvinistica viros, cum Clau-
dio de Saintes, (a) Episcopo Ebroicensi,
Ecclesiæ Romanæ defensore perillustri,
semper λαργεῖαν, numquam θυσίαν apud
Cyrillum legisse? Uti perspectum ha-
bemus ex Isaaci Casauboni Exercita-
tionibus contra Baronium, Exercit.
xvi. cap. 57. & ex Thesauro Ecclesia-
stico Caspari Suiceri, tom. II. pag. 218.
& antiquis Codicibus MSS. quorum
variæ lectiones in marginibus editæ
Epistolæ S. Cyrilli leguntur.

IV. Denique quis sibi persuadeat
hominem sapientem existimasse, & do-
cuisse carnem in Eucharistia receptam,
non esse communem; sed veram &
propriam carnem Verbi: ἀλλ' ὡς ζω-
τοῖον ἀληγῶς, καὶ ἴδιαν αὐτὸς τῆς λόγου,
& eam non adorasse?



CA.

(a) *Repetit. IX. de adorat. Euchar. pag. 317.*

CAPUT XII.

Isidorus Pelusiota defunctus iv. Februarii anno CCCCXL. confirmat adorationem Eucharistiæ.

OMNES QUOTQUOT SUNT LITERATI HOMINES FATENTUR LIBENTER, S. ISIDORUM ASCETAM, & ILLUSTRISSIMUM S. CHRYSOSTOMI DISCIPULUM, DE EUCHARISTIA MENTIONEM FACERE EPISTOLA CCCLXIV. LIBRI III. QUAM AD DIACONUM, CUI NOMEN ERAIT NILAMONI, SCRIPSIT: QUAE QUIDEM, POSTQUAM LOCUTUS EST DE IIS, QUI SUORUM CRIMINUM HORRORE INSTIGATI A SACRIS MYSTERICIS RECEDUNT, & ALIIS, QUI VANIS (UT PUTANT) TERRORIBUS POSTPOSITIS, AD EA SACRILEGIS MANIBUS INCREDIBILI TEMERITATE ACCEDERE NON CONTREMISCUNT; AIT HAUD VALDE PRIMOS DIABOLUM AGGREDI; QUIPPE CUM REBUS DIVINIS (HOC EST, EUCHARISTIÆ) ADORATIONEM EXHIBERE NON DESISTANT.

διὸ δὴ τοῖς μὴ πεάτοις & πάνυ δημιηταῖς οἱ Διάβολοι, εἰδὼς ὅπις πάγσιν, ἀλλ' οὐδὲ γινώσκοντες τοῖς θεοῖς τὸ σέβας Φυλάττεσθαι. *Quamobrem etiam primos diabolus haud valde aggredi-*

70 DE ADORATIONE

tur; quod scilicet exploratum habeat, eos, quamvis peccent, tamen id agnoscentes, divinis rebus adorationem conservare. Defendo enim hoc nomen, *σέβας*, adorationem, seu cultum divinum significare: uti intelligimus ex Fidei Expositione pag. 372. sub nomine S. Justini Martyris, tanti authoris fœtu non indigno. *αὐλὴ οὐκαντὸς ὁρθῶς ἐννοιᾶτο σέβας ἀρχαὶ γόντων.* Sed non secundum rectam rationem cultum, sive adorationem præstantibus. Et continentis sermone, *ἐνα τοίνυι Θεὸν σέβει ἡμᾶς αὐτεῖς θεῖαι χραφαὶ διδάσκουσιν, αὐτεῖς τὰ πατέρεων διδασκαλίαν παγδεύουσι.* Unum quidem Deum adorare nos divinæ Scripturæ docent, & Patrum erudiunt institutiones. Hoc Opus saltem antiqui Scriptoris Ecclesiastici esse, ab ætate S. Isidori Pelusiotæ non valde alieni, fatentur viri docti; quod quidem Euthymius Zigabenus, Monachus Græcus, qui sub finem imperii Alexii Comneni vixit, & obiit 15. Augusti anno MCXVIII. & Leontius Hierosolymitanus, ipsi Justino adscribere non dubitaverint.

Utcumque res sit, ipse met S. Justinus

nus Apologia II. pro Christianis pag.
 72. sic fatur de Antonino: ὃν καὶ πάντες ὡς
 Θεὸν λαγῆ Φόρος σέβειν ὕστερον. Quem omnes ut
 Deum propter timorem adorare cœperunt.
 S. Chrysostomus in Expositione Psal-
 mi VIII. pag. 108. tom. III. de Christo
 ait: Καὶ ὁ Θεὸς, Θεὸς εἶναι ἐβούλετο, καὶ τὸ τοῦ
 πατρὸς σέβας εἰς ἑαυτὸν ἐπεπλάτο. Et cum Deus
 non esset, voluisset esse Deus, & Patris ado-
 rationem ad se ipsum attraxisset. Eandem
 significationem huic vocabulo vendi-
 cat S. Clemens Alexandrinus, in Ad-
 monitione ad Gentes pag. 19. τὸν Διόνυ-
 σιον τῆς ὕβρεως σεβάζοντες αἰχνηόν. Bacchum ado-
 rantes turpitudinis præfectum. Et Stro-
 matum libro VI. pag. 457. τὸν τὸν Θεὸν
 σεβεσθε, μή καὶ τοὺς Ἑλλήνας. Hunc Deum ado-
 rate, non secundum Græcos.

His autem sic constitutis, cui jam
 homini Græco idiomati tantulum ad-
 sueto dubium in mentem incurrere
 potest, quin S. Isidorus Pelusiota Eu-
 charistiæ adorationem intellexerit?
 qui insuper ait libro I. Epist. 109.
 pag. 34. Christum Dominum in my-
 stica mensa communem panem, incar-

E 4 natio-

nationis proprium corpus reddidisse.
 Επὶ τῆς τεσπέζης τῆς μυστηῆς τὸν ἄρτον τὸ κοινόν,
 σῶμα ἴδιον τῆς ἀντὸς σαρκώσεως ἀποΦαίνων. In
 mystica mensa communem panem corpus
 proprium suæ incarnationis exhibens.



CAPUT. XIII.

*Eucharistiæ adorationem compro-
 bant, Theodoretus Episcopus Cyri
 anno CCCCLXX. S. Dionysius vulgo
 dictus Areopagita, & S. Cæsarius,
 defunctus anno DXLII. 27. Augusti.*

OMNES difficultates in causa adora-
 tionis Eucharistiæ, clara & per-
 spicua dicendi ratione dirimit Theo-
 doretus, Episcopus Cyri, quem ab in-
 stitutis S. Chrysostomi, cuius discipu-
 lis fuerat, & S. Cyrilli Alexandrini,
 in cuius gratiam, dicto anathemate
 Nestorio, redierat, alienum fuisse in-
 credible videtur.

Verum cum in hoc Opere ad tuen-
 dam transsubstantiationem, aut, quam
 vocant, realitatem corporis Christi in
 Eucha-

Eucharistia, animum directe non appulerim; ad comparandas solutiones objectionum, quas adversus utramque Calvinianismi defensores ex eo assu-
mere solent, letores cum bona venia remitto ad Opus divinum de Fidei Per-
petuitate, nostra ætate vernaculo ser-
mone conscriptum, tomo II. Et tan-
tummodo defendo, non solum opus,
verum etiam necesse esse Theodore-
tum à fide Ecclesiæ Romanæ hodiernæ
alienum non fuisse: quippe cum con-
ceptis verbis adorandam esse Euchari-
stiam, aperta testificatione significet;
ipsissimis opusculis ac lucubrationi-
bus, ex quibus sibi comparant Pro-
testantes objecta, quæ contra trans-
substantiationem proferre solent; a-
deo ut revera viperæ in Theodoreto
limam momorderint adsuetam omne
ferrum conrodere.

I. Porro sic loquitur Dialogo sub
titulo ἀσυγχύτε, hoc est, *Inconfusus*, pag.
86. editionis Jacobi Sirmondi, Jesuitæ
doctissimi. Μέντος δέ της πρεστέρας στίας,
καὶ τῷ χήμαρῷ, καὶ τῷ εἰδους. καὶ ὀρετικόν δέ, οὐ

ἀντὶ οἰα ἡ περίτερην ἵν· νοῖται ἐν ἀπόστολος, ἡ
 πιστούντος, ἡ περικοινωνίας, ὡς ἀνείναι ὄντα, ἡ ἀπόστολος πι-
 στεύει. Manent enim in priore substantia ὡς
 figura ὡς forma, ὡς videri tangique possunt,
 sicut ὡς prius: intelliguntur autem ea esse
 quae facta sunt, ὡς creduntur, ὡς ADO-
 RANTUR, ut quae illa sint quae creduntur.
 Eccam videmus conceptis verbis ex-
 pressam adorationem; & hæc verba,
 manent in priore substantia, μέντοι τῆς
 περιπέτερας γρατιας, remoram nobis impone-
 re non debent: quippe cum rotunde
 fateantur doctissimi Protestantes, vo-
 cem substantiæ, & γρατιας, apud Patres
 Græcos non significare proprietatem
 & veram substantiam, sed rei qualita-
 tem: ut fuse probavit Autor Libri de
 Perpetuitate Fidei tomo II. & ex mul-
 tis exemplis patet, quæ prodidit Mi-
 nister Calvinista, Autor Responsionis
 Gallicæ scriptæ, ad Officium sanctissi-
 mi Sacramenti, pagg. 264. & 432. adeo
 ut ipsis jure merito non abnuentibus
 Ministris causæ Calvinisticæ patronis,
 hæc verba Theodoreti: μέντοι τῆς περι-
 πέτερας γρατιας, καὶ τῇ κήματι, καὶ τῇ εἰδους
 de

de bonis Græcis possent non deterius scribi Latine, *Manent in priori qualitate & figura & forma.*

II. Sed, ut solent, obloqui non dissentent Ministri, & subiicere, verbum *ωρονυμίας*, non significare adorantur; sed, *in veneratione & reverentia* habentur: ut moris est apud Patres Græcos & Authors prophanos. Sed de hujus verbi significatione superius dicta amplificare aut iterare non opus est. Videtur enim Theodoretus præsensisse, & jam antea animo prospexit fore ut verbis suis ejusmodi sensum affingerent Protestantes: quippe cum Dialogo III. cui titulum scripsit *ἀπαθής*, *Impatibilis*, apertissime doceat, adorationem Eucharistiæ, seu typo corporis Christi exhibitam, non esse officiosam, ac creaturis rependi solitam venerationem; sed religiosam, quæ ad Deum solum referri solet. Hæc sunt enim verba Orthodoxi pag. 127. Οὐκ αἰδράπτε σῶμα ψιλοῦ, ἀλλὰ τὸ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, τὸ μανίας ψοῦ τὸ Θεοῦ. εἰ δὲ τότε σοι νομίζεται μηρόπε, καὶ ψτελεῖς, πῶς τὸν τούτῳ τοπὸν σεπτὸν ἡγεμονὸν σωτήριον; ἐγὼ δὲ τοποθετοῦσα, καὶ σεπτὸν

Edic-

Εάσμι, πῶς ἀντὸ τὸ ἀρχέτυπον οὐκαναφέγγι-
 τον καὶ μηρὸν; Non nudi hominis corpus,
 sed Domini nostri JESU Christi, unigeniti
 Filii Dei. Quod si parvum tibi ac vile vi-
 detur; quomodo ejus typum venerabilem &
 salutarem existimas? Cujus autem typus
 venerandus est & adorandus, qui potest ar-
 cebotypum despici & extenuari? Enimve-
 ro quamvis Theodoretus hoc verbo,
 προσκυνεῖν, & προσκυνοῦντος, semper utatur
 ad significandum cultum Deo soli ex-
 hibendum; uti intelligimus ex Sermo-
 ne III. Curationum Græcarum effe-
 ctionum, pag. 521. in quo appellatur
Christus, ὁ πατέριμον προσκυνόμενός, καὶ πατέ-
 ριμὸν ἀγνοόμενός. qui a nobis adoratur, &
 a vobis ignoratur. & ait de Angelis Che-
 rubinis & Seraphinis pag. 522. lit. B.
 ἐδὲ προσέβαλε εἰς τὸν ὄντα Θεὸν, καὶ τούτος τὸ
 θεῖος προσκυνίστηκε· nec in Deum & istos divi-
 nam adorationem partimur: hoc nomen
 οὐκαναφέγγι, eo loci addere voluit, quod
 nunquam significat aliud quam cultum
 & adorationem ad solum Deum rela-
 tam, ut jam supra ostendimus; & quo
 ipse Theodoretus utitur, ut speciatim
 & no-

& nominatim ejusmodi adorationem designet, ac veluti digito monstret, Sermone II. Curationum affectionum Græcarum, pag. 495. οὐ μὴ μερίσαμε τὸ σέβας, αὐλαὶ τῷ ὅντι μόνῳ ωργονεύειν. οὐ non partiri adorationem, sed soli existenti tribuere. Et infra eadem pag. lit. D. ὅπερ ὅνταν Ἰησὼν ἀπαγγεῖλε πιμλὶ, μόνῳ Ἰησοῦ τὸ σέβας τῷ ταῦταν κελεύει ωργοφέρειν δημιουργῷ. Non existentium Deorum honorem prohibuit, soli vero rerum omnium conditori adorationem deferre præcepit.

Denique confido libenter, a nobis non inventum iri Viros doctos inter homines Calvinistas, qui hoc vocabulo σέβας, præter adorationem divinam quicquam significari defendant; postquam sententiam nostram tuendam recepit doctissimus, & in investiganda antiquitate incredibiliter laboriosus, Casparus Suicerus, Calvinista Grammaticus, in suo Thesauro Ecclesiastico e Patribus Græcis, tomo II. pag. 942.

III. Ad Theodoreum, habita ratione ætatis qua floruit, adjungere possum Dionysium, Areopagitam vul-

go

go dictum. Enimvero cum ejus Opera citata occurrant in Collatione Severianorum & Catholicorum, tempore Imperatoris Justiniani habita anno Christi DXXXII. cujus acta habentur II. tomo Conciliorum Bini anni MDCXVIII. ea ætate scripta jure merito videntur: cum præsertim antea nulli eorum facta mentio in manus Hominum eruditorum incurrat. At vero ex iis sanctissimum Sacramentum invocatum a fidelibus, adeoque adoratum intelligimus, Ecclesiasticæ Hierarchiæ cap. 3. pag. 286. editionis Antwerp. anni Christi MDCXXXIV. Άλλα ἡ θεοτάτη ἐιρήνη τελετὴ, τὰ ἀθηναίματα τοι συμβολῶς ἀμφιέσματα τὸν αἵνιγμάτων ἀποκαλυψαμένη, τηλαυγῶς ἡμῖν αἰδείχθητι, καὶ τὰς νοερὰς ἡμῶν ὄψεις ἐνιαίς καὶ ἀθηναλύπτες φωτὸς ἀπολύτωσον. Sed tu, o divinissimum Θ̄ sacro-sanctum Sacramentum, circumposita tibi symbolice ænigmatum operimenta revelans, liquido nobis manifesteris, mentalesque nos sros obtutus singulari Θ̄ aperta luce adim-
pleto. Eo tempore jam usu receptam
extrinsecus adorationem cognoscimus,
& con-

B. 1. 1.

& consecratæ hostiæ ostensionem, eodem cap. 296. ὅτῳ τοῖς θείοις ὁ ιερέχεχης ἐνοῦται, καὶ τὰς ιερὰς θερψύλας υμνήσας, ιερουργεῖ τὸ θεότατα, καὶ ὑπὸ ὄψιν ἄγει τὰ υμνημάτα. Pontifex divinis conjungitur, sanctisque Dei operibus laudatis, divinissima consecrat mysteria, οὐ in aspectum dicit quæ celebravit.

Denique cognitissimam habemus apud Græcos in hac adoratione Eucharistiæ perseverantiam usque ad ætatem Michaëlis Palæologi, scilicet annum Christi MCCCXL. quo vixit Georgius Pachymeres, author Paraphrasis Operum S. Dionysii, qua explicans hæc verba cap. 3. de Hierarchia: Αλλ' ὁ θειοτάτη καὶ ιερὰ τελετὴ. sic fatitur: ὡς ἐμψύχω γδ ἀντὴ Διαλέγεται, καὶ εἰκότως, κατὰ καὶ ὁ θεολόγος μέγας Γρηγόριος, Αλλ' ὡς πάχα, καὶ ἡ τοιαύτη ιερὰ τελετὴ, ἀντός δέσιν ὁ κύριος ἡμῶν Ιησοῦς χειρὸς, τῷσδε ὁν ποιεῖται τὸν λόγον ὁ ἄγιος, ἵνα διπολαύψῃ τὰ ἀμφίεσματα, καὶ διπλωσῃ τὰς ἐνιαίς Φωτός. *Ipsum enim tanquam animatum alloquitur; idque merito, cum etiam Theologus magnus ille Gregorius dicat: (a) Sed o Pascha magnum* οἱ θεοὶ

(a) *Orat. XLII. pag. 696.*

¶ sanctum; nostrum enim Pascha, uti ¶
hoc Sacramentum, ipsemet Dominus noster
JESUS Christus est, ad quem hic Sanctus
sermonem habet, ut revelet involucra, uni-
coque lumine mentem impleat.

Sed, inquit Larroquius superstitionis Calvinianæ Minister libri III. Historiæ Eucharistiæ cap. 4. pag. 548. „ satis patet, Pachymerem non existimare hæc verba S. Gregorii ad Christum præsentem spectasse, quem sic interpretatur Nicetas numero 69. in suis ad Orationem XLII. S. Gregorii Commentariis: *Hæc verba, O Pascha magnum, ad festum ipsum pertinet ac vita prædictum refert.* Sed perperam ejusmodi locum Nicetæ truncum ac mutilum profert Minister, qui ex continuo sermone ejusdem Commentarii faciliter intellexit, continetia verba S. Gregorii ad Christum verum & præsentem dirigi: *Illa autem, O Verbum Dei, quæ deinceps sequuntur, ad Christum spiritale Pascha per acclimationem dirigit.* Igitur luce meridiana clarius constat, & Pachymerem interpretetur.

pretem Dionysii, & Nicetam Gregorii, non dubitasse quin eo loci S. Gregorius spiritale Pascha allocutus sit, sive Christum Dominum, verum Dei Verbum; adeoque quin ipsummet Dominum Dionysius in Eucharistia invocaverit, rogaverit.

IV. Conformationem Occidentis cum Oriente nobis demonstrat Homilia vii. de Pascha, relata tomo v. Bibliothecæ Patrum, parte III. pag. 751. editionis MDCXVIII. S. Cæsarius, Arelatensis Episcopus, his verbis: *Et ita cum reverendum altare cibis satiandus ascendis, sacrum Dei tui corpus & sanguinem fide respice, honore mirare, mente contingi, cordis manu suscipe, & maxime hanc suu interiori assame.* Hanc Homiliam Eusebio Emisseno adscripserunt Gagnæus, Theologus Parisiensis, Universitatis ejusdem Cancellarius, in editione Operum Eusebii, anno MDXLVII. Claudius Espencæus, Theologus etiam Parisiensis, libro I. Operis posthumi de Adoratione Eucharistiæ, pag. 1070. post Gratianum, Decreti part. III.

F

dist.

dist. 2. can. 35. *Quia corpus.* At vero quid significat verbum, *adorare*, nisi sacrum Dei corpus & sanguinem honore mirari; & quidem in Eucharistia, cum reverendum altare cibis satiandi ascendimus?

CAPUT XIV.

Argumentum assumptum ex Liturgia Joannis II. Archiepiscopi Constantinopolitani, defuncti anno Christi D XC VI. & ex S. Joanne Climaco, qui obiit anno DCV. die Martii 30.

I. **J**oanni II. ducentis post S. Chrysostomum annis demortuo adscribere non pertimesco Liturgiam inter Opera S. Chrysostomi relatam, & ex antiquis Codicibus MSS. sub ejus nomine saepius expressam. Nam etiam si ab eo primam originem ducat, fateri necesse est, eo quo habemus modo a Joanne II. efformatam fuisse: quippe cum Trisagium in ea habeatur, xl. annis post mortem Chrysostomi in-

institutum, anno Christi scilicet
ccccxvi. & Oratio pro patre nostro
spirituali, qui Sacerdos & Monachus est,
iequovadovt: quod quidem solitario
Joanni II. competere posse videtur;
neutquam vero S. Chrysostomo, qui
numquam vitam monasticam duxerat;
sed ex Presbytero & Concionatore Ec-
clesiæ Antiochenæ, Constantinopoli-
tanæ Pontifex creatus fuerat.

Porro doctiores Calvinistæ de hu-
us Liturgiæ antiquitate, eo capite quo
præsertim spectat consecrationem,
numquam dubitarunt. Hugo Grotius
in *Voto pro Pace*, pag. 88. de Missa, in
quo sic ait: *Consensus Liturgiarum per*
omnia loca ac tempora in precibus illis, ut
Deus dona per Spiritum suum sanctificet,
eaque faciat corpus & sanguinem Christi,
me dubitare non sinit venire hoc a prima
Apostolorum institutione. In novis autem
Liturgiis, scilicet Calvinistarum, eas
non invenio: unde & quorsum bæc muta-
tio? Et Perronius, Ferrerius, & Mil-
leterius, ejusmodi Liturgiarum anti-
quitate convicti, ad fidem Catholicam

reversi : quæ quidem in hoc capite consecrationis & adorationis, per omnes universi orbis partes congruebant, temporibus S. Cyrilli Hierosolymitani, S. Augustini, S. Chrysostomi, S. Basili Magni, Joannis II. Constantopolitan, ac S. Gregorii Magni; & quas esse antiquissimas existimant Erasmus, & omnes fere partium Protestantium & Catholicarum Critici.

II. Prima fronte sese offert Oratio Sacerdotalis ad Christum in Eucharistia existentem, quæ quidem divinæ adorationis expers reputari non potest. Pag. 103. editionis Græcæ Gulielmi Morelli, Parisiis anno MDLX. *καὶ ἐλέη εἰς τὸ ἀγάπησαν ἡμᾶς, οὐτινός τῷ πατρὶ συγναθίσθω, καὶ ὥδε ἡμῖν ἀσεβίτως σωτῆρι. Et veni sanctificare nos, qui supra cum Patre sedes, & hic nobiscum invisibiliter ades. Rogat enim tam vere nobiscum existentem, quam cum Patre in cælis sedentem. Quamobrem cum fide divina planissime constet Christum Dominum sedere ad dexteram Patris, nullus dubitandi locus relinquitur, quin vere,*

vere, licet *invisibiliter*, nobiscum in Eucharistia adsit.

III. Adeo verum est tunc temporis adoratam fuisse Eucharistiam, ut ex ritu Liturgiæ præscriptum sit tempus quo Sacerdos, Diaconus, & universa plebs adorare debebant. Pag. eadem, in qua post prædictam Orationem scriptum legimus: εἰπα πεσκυνεῖ ὁ ἵερος καὶ ὁ Αἴκονος ἐν τῷ ίδιῳ τόπῳ, λέγοντες μυσικῶς τοῖς, ὁ Θεὸς ιλατητὶ μοι τῷ ἀμαρτωλῷ. Deinde ADORAT Sacerdos & Diaconus, qui est in loco, dicens mystice ter: Deus, propitius esto mihi peccatori. καὶ ὁ λαὸς ὁμοίως πάντες μετ' οὐλαβείας πεσκυνοῦσιν. Οἱ populus similiter omnis cum religiosa reverentia adorant. Fere eadem occurunt in Liturgia S. Basili, pag. 58. ὁ Αἴκονος δύπτιχοι τὸ ῥιπίδιον ὅπῃ ἀκρέπεται, ἢ κάλυμμα, καὶ ἐρχεται ἐγύρτερον, καὶ πεσκυνοῦσιν ἀμφότεροι τοῖς ἐμπεριθεν τῆς ἀγίας τραπέζης, ἢ οὐχόμοροι καθ' ἑαυτοὺς τὸ. Diaconus apponit flabellum quod tenebat, seu velamen, οἱ accedit propius, οἱ adorant ambo ter coram sancta mensa, οἱ orantes simul hoc: ὁ Θεὸς ιλατητὶ μοι τῷ ἀμαρτωλῷ. Deus, propitius esto mihi peccatori.

IV. His ritibus adorationis Eucharistiae ab universa Ecclesia sua ætate receptis S. Joannes Climacus ex adoratione probat, cogitationes blasphemiae, quibus aliquando fideles vehementer conflicantur, dum sacra mysteria celebrantur, instigante diabolo exsurgere. At vero divini cultus Eucharistiae testis omni exceptione major inveniri non potest ipso S. Joanne, summo in regimine animarum, & ascetica vita magistro, qui peractis in solitudine Sinaï annis sexaginta, vitam ad annum quintum & octuagesimum perduxit pœnitentiæ vepribus ac salebris hispidam. Porro sic mentem suam explicat Scalæ Paradisi gradu XXIII. de inexplicabilibus blasphemie cogitationibus, pag. 298. edit. Paris. perfectæ curâ & studio P. Matthæi Raderi, Jesuitæ doctissimi. ὅτεν μάλιστα καὶ μανθάνομεν οὐφῶς μὴ ὅταν τῶν ἡμετέρων ψυχῶν τῶν τὰ ἀγεσμα, καὶ ανατάληπτα ἔκεινα, καὶ ἀρρυτα λόγια ἔνδοτεν Φεγγαρδίων· ἀλλὰ τὸν μισθίον δαιμονα τὸν ἐκ τῶν

τῶν

τῶν δραγμῶν δραπεπύσαντα, Ήγ. τὸ πάκει τὸν κύ-
ρου Βλασφημίας τῷ δοκεῖν βαλεῖν. εἰ γὰρ ἐμοὶ οἱ
ἄστροις ἀκεῖνοι καὶ ἀπρεπεῖς λόγοι, πῶς τὸ δῶρον
δεξαμῆδρος προσκυνῶ; πῶς λοιδορεῖν εἰς Ὑποθέσιν
διώματα; Unde plane intelligimus illa in-
fanda καὶ incomprehensa καὶ impia cogitatio-
num maledicta in Deum, non ab anima no-
stra, sed ab hoste Dei dæmone e cælo profu-
go, ubi quoque Deum diris execrationibus
visus est incessisse, proficiisci. Si enim fæda
καὶ indecora mentis verba mea sunt, quomodo
dum cælestè illud donum sumo, SUPLEX
ADORO? quomodo simul possum eidem καὶ
male καὶ bene dicere? Quis jam neget
Christum in Eucharistia adorari? quid
ergo significant hæc verba, πῶς τὸ
δῶρον δεξαμῆδρος προσκυνῶ;



CAPUT XV.

*Argumentum ex Operibus Leontii
Constantinopolitani assumptum,
qui floruit ab anno Christi DXCI.
ad DCVIII. ex Chronico Alexan-
drino, Anastasio Sinaita, S. Ger-
mano Constantinopolitano, & S.
Joanne Damasceno.*

I. **A**ccepta referre debemus Opera
Leontii Scholastici, doctissimo
Jurisconsulto Henrico Canisio; quæ
quidem ex Codicibus MSS. antiquissi-
mis Francisci Turriani Jesuitæ cum cu-
ra & studio primus expressit, & me-
moriā Leontii ab accusatione crimi-
nis Origenismi invictissime vindicavit.
Præterea intelligimus ex Compendio
Vitæ hujus Patris quam scripsit, Scho-
lasticum significare Advocatum, juxta
sententiam Leunclavii: hanc enim
professionem coluerat, antequam ani-
mum a negotiis se vocaret, & in no-
vam Lauram S. Sabæ in Palæstina se-
cede-

cederet. Porro de variis Hæreticorum sectis, ac Concilio Calchedonensi decem capita scripsit, quæ actiones appellavit. Cum vero actione v. referat catalogum Episcoporum Alexandrinorum, quem usque ad S. Eulogium protraxit, qui floruit ab anno DLXXXI. usque ad DCVIII. Leontium circa finem sexti saeculi scripsisse arbitramur. Ejus Opera occurunt tom. VI. Bibliothecæ Patrum anni MDCXVIII.

II. Sic fatur libro III. contra Nestorium & Eutychetem pag. 484. Atque hæc quidem impius Theodorus rabie in magnum Deum & Salvatorem nostrum JESUM Christum percitus blasphemare scripsit, dicens alium esse Deum Verbum, & alium JESUM Christum; illum beneficio afficiemem, hunc beneficio affectum; illum salvum facientem, hunc salvum factum. Qui autem hæc dicit, manifesto negat salutem per Christum allatam. Qui enim ab alio beneficium accipit, id est, qui factus est salvus; quomodo poterit alios salvos facere? Qui hæc sentiunt, cuius corpus & sanguinem se putant in communione sumere,

ejus qui beneficium contulit, an qui beneficium accepit? Si Dei Verbi beneficium conferentis, quomodo hoc dicunt, & non contentur eum incarnatum esse? Si vero beneficium accipientis, inanis est eorum spes; anthropolatriam profitentes, & qui in homine spem collocant, maledicti sunt: qui coluerunt & servierunt creaturæ præter Creatorem qui est benedictus in sæcula. Amen.

At revera ejusmodi ratiocinatio Leontii supervacanea est, & penitus corruit, nisi tunc temporis constans ac fide certum fuerit apud omnes, carnem & sanguinem Christi cum divinitate in Eucharistia percipi, & debere adorari. Enimvero si sibi persuasissent fideles in eo Sacramento panem tantummodo percipi, aut figuram ac signum Christi carne ac sanguine vacuum, facile erat respondere, nec carnem benefacti, neque benefacientis percipi, sed solitarium panem; adeoque in eo Sacramento nihil adorari, & hac arte accusationem criminis anthropolatriæ amoliri. Sed econtra valde credibile est, ejusmodi argumenti vi convi-
ctum

etum Theodorum Mopsuestenum totum ordinem Liturgiæ invertisse, atque ex punctis precibus Deo offerri solitis, blasphemis suis impudenter explevisse. Hoc enim opus Antichristi, quod quidem congruentius in Calvinistas transferri necesse est, qui non solum ordinem Missæ immutarunt, sed integrum sustulerunt, intelligimus ex lib. II. contra Nestorium & Eutychetem numero 18. pag. 477. *Aliam etiam Missam effutivit, scilicet Theodorus Mopsuestenus, præter illam Apostolorum, atque illam magni Basili in eodem spiritu conscriptam; in qua Missa blasphemis, non precationibus, τὼ τελετῶ, id est, mysterium Eucharistiæ, opplevit.* An ut aliis Antichristus abhuc expectetur par est, qui sic Christum oderit, & quæ Christi sunt, mutare nitatur?

III. Author Chronicæ Alexandrini, quem anno DCXL. floruisse putat Gerardus Joannes Vossius libri II. de Historicis Græcis cap. 23. pag. 277. propitium fert adorationi Eucharistiæ testimonium, mentione facta Liturgiæ

giæ Præsanctificatorum, Olympiade
ccccXLVIII. anno v. cum ait quod sub
Sergio Patriarcha Constantinopolita-
no, a prima hebdomade Quadragesi-
mæ, Indictione iv. dum præsanctificata
dona e sacrario ad altare inferuntur,
& Sacerdos dicit, καὶ τέλος ἀρεβαῖ τὸ Χριστοῦ.
juxta donum Christi, cœptum est psalli
a populo: νῦν αἱ δυνάμεις τῶν ὄρανῶν σὺν ἡμῖν
ἀσφάτως λατεράζονται. οἶδαν καὶ γένος πορθεταὶ οἱ Βα-
σιλεῖς τῆς δόξης, οἶδαν Ιωακία μυστικὴ πετελειαρχὴ
διδοὺς φορεῖται. πίστει καὶ Φόβῳ περσέλειαρχοί, οὐα με-
τοχοὶ ζωῆς αἰωνίας θυμόμετα. ἀλληλογία. Nunc
Virtutes cælorum nobiscum invisibiliter
adorant Deum. Ecce enim ingreditur Rex
gloriæ, ecce sacrificium mysticum offer-
tur. Cum fide & tremore accedamus, ut
vitæ simus participes æternæ. Alleluja.

IV. Ante Chronicum Alexandri-
num eadem fere testificatus erat Ana-
stasius Sinaïta tempore Justiniani Im-
peratoris anno Christi DXL. Oratione
de sacra Synaxi, quam ex Codicibus
MSS. Regis Christianissimi expressit
R. P. Franciscus Combesis, Ordinis S.
Dominici doctissimus Theologus, to-
mo

mo I. Novi Auctarii Bibliothecæ Patrum Græcorum pag. 895. litt. C. D.
 τί ποιεῖς, αὐθρωπε; αὐγελων λήπουργοιῶν· ἐ-
 ξαπλερυγῶν τινὶ μυσικῶν τραπέζαιν καλυπτόντων·
 τῶν Χερουβίμ τελειωμάτων· καὶ τὸν τρισάγιον ὕμνον
 λαμπρὰ τῇ Φωνῇ κεκραγότων τῶν Σεραφίμ· μετ'
 Σιλαβείας κεκυφότοις τὸν ιερέως, καὶ ὑπέρ σου ἐξι-
 λεγμάτου· πάντων φόβῳ καὶ τρόμῳ θλιψονταμάτων, &c.
 Quid agis, o homo? Dum Angeli ministerio
 defunguntur: senis illi alis prædicti mysti-
 cam mensam obvelant: dum Cherubim cir-
 cumstant: ac Seraphim Trisagium hymnum
 clara voce clamant: dum Sacerdos reveren-
 ter inclinat, ac Dei tibi misericordiam con-
 ciliat: omnibus interea timore ac tremore
 ministrantibus.

V. S. Germanus propter virtutis
 sublimitatem ab Archiepiscopatu Cyzi-
 ceno ad Constantinopolitanum trans-
 latus anno Christi DCCXV. quo se spon-
 te abdicavit ætatis centesimo, vestigia
 veterum Patrum Græcorum de ado-
 ratione Eucharistiæ insecutus, ait in
 Theoria mystica: τὸ δὲ ὑψωσαὶ τὸν ιερέα τὸν
 θεον ἄρτον, καὶ τύπον σαυροῦ τεῖς ποιῆσαὶ σὺ τῷ
 αἵρει μετὰ τοῦ πριής καὶ ζωοποιῶν ἄρτου, τῷτο αἰνίτεται.
 Quod autem Sacerdos panem attollit, οὐ σι-
 gnunt

gnum crucis ter facit in aëre cum adorando
& vivifico pane, hoc significat. Sic enim
verti de Græcis, & Latine scribi debe-
re defendo hæc verba, μετὰ τὸ πνεῦμα
ζωοποιῶ ἀγέτα: ut jam supra observavi-
mus capite 5. & infra ostensuri sumus
libri II. capite 4. repagula interclu-
suri, quibus hujus loci vim conatur
subterfugere Dallæus Charentonii
templi Minister, lib. II, de religiosi
Cultus objecto.

VI. Sequitur S. Joannes Damasce-
nus, in Syria Monachus & Presbyter,
qui suum nomen mirabiliter illustra-
vit in tuenda traditione Ecclesiæ pro
sacris imaginibus adversus Impe-
ratorem Leonem Isaurum, anno
præsertim DCCXXVII. & deinceps ad-
versus Constantinum Copronymum
anno DCCLIV. qui coactis sibi addictis
Episcopis aulicis, eidem sub nomine
Joannis Mansur, hoc est, Saraceni,
S. Germano Constantinopolitano, &
Georgio Cyprio Antiochiæ Pisidiæ
Archiepiscopo pœnam bruti anathe-
matis imposuit.

Hic

Hic vero Joannes Damascenus tam conceptis verbis sua ætate factam Eucharistiæ adorationem attestatur, ut a nemine homine explanatius aut ube-rius significari possit. Libro IV. de Fide orthodoxa, cap. 14. de sanctis & im- maculatis Christi mysteriis, pagg. 459. & 460. litt. D. & A. Nec vero panis & vi- num corporis Christi figura sunt (absit enim hoc) verum ipsummet Domini corpus divi- nitate affectum: quippe cum Dominus ipse dixerit, *Hoc est, non, corporis signum, sed, corpus; nec, sanguinis signum, sed, sanguis.* Et prius adhuc, ad Judæos sermonem ba- bens: (a) *Nisi manducaveritis carnem Filii hominis, & biberitis ejus sanguinem, non ba- bebitis vitam in vobis. Caro enim mea ve- rius est cibus, & sanguis meus verus est po- tus.* Ac rursus: *Qui manducat me, vivet.* Ex his vero ita subjectis etiam conclu- sionem assumpsit, quæ internam & ex- ternam adorationem corpori Christi in Eucharistia eo tempore exhibitam demonstrat. Ac proinde summo cum me- tu, & pura conscientia, fideque haudqua-

quam

(a) *Ioan. 6. v. 54.*

quam dubia accedamus: ac profecto sic nobis fiet, quemadmodum firme & constanter credimus. Ipsum porro omni puritate colamus, hoc est, & spirituali & corporea: si quidem duplex ipse est. Ardentि cupiditate ad eum adeamus, manibusque in crucis formam compositis crucifixi corpus suscipiamus, atque & oculis & labiis, & frontibus impositis, divini carbonis participes efficiamur, ut ignis desiderii in nobis insiti, assumpta ea, quae ex carbone oritur, inflammatione, peccata nostra exurat, ac pectora nostra collusret: demusque operam, ut per divini ignis perceptionem in ardescamus.

VII. Ad Joannis Damasceni sententiam aggregare possum Scriptorem Vitae S. Stephani Junioris, cum Operibus ejus compaetae studio doctiss. Jacobi Bili Abbatis S. Michaëlis in Eremo, pag. 805. lit. C. in qua Stephani ori hunc sermonem Author inducit adversus Constantimum Copronymum: *Quid? an tu quoque corporis & sanguinis Christi antitypa ab Ecclesia proscribes, ut quae imaginem ac veram illorum figuram teneant? quae & adoramus & osculamur, & corum*

eorum perceptione sanctitatem consequimur. Supervacaneum esset respondere, spe-ctatam intelligi eo loci adorationem tantummodo relativam: quippe cum ea ætate S. Joannes Damascenus adorationem relativam imaginum ex adoratione absoluta Verbi divini conclu-dat, eamque nervose defendat Orat. III. de Imaginibus pag. 763. lit. A. Si non adoras imaginem, ne Filium quidem ado-ra, qui est imago viva Dei invisibilis.

CAPUT XVI.

Argumentum ex Concilio Nicæno
II. assumptum, celebrato anno
DCCLXXXVII. B. Alcuino, &
ex Concilio Cabilonensi, anno
DCCCXCIV.

I. **E**X Concilii Nicæni actione VI. intelligimus, Iconomachos in eo condemnatos sub Imperio Constan-tini & matris Irenes, de adoratione Eu-charistiae non dubitasse: idque potis-sime ex verbis Episcoporum pseudo-

G syno-

synodi Constantinopolitanæ , tribus
& triginta annis antea celebratæ sub
Constantino Copronymo , quæ Gre-
gorius Episcopus legit. ΕὐΦεανθίτωσαν
καὶ αὐτοῦ παρησταθέσαν οἱ τινὲς
αληθῆ τὰ χειροῦ εἰλικρινεσάτη Ψυχῆ ποιοῦντες καὶ
ποιοῦντες , καὶ σεβόμενοι , καὶ εἰς σωτηρίαν Ψυχῆς καὶ
σώματος τερεφερόμενοι. Λατεντούσι exul-
ient , οὐ fiducialiter agant hi , qui veram Chri-
sti imaginem sincerissima anima faciunt , οὐ
desiderant , οὐ ADORANT , οὐ in salutem ani-
mæ οὐ corporis offerunt. Ex relatione
continenti , cum Epiphanius Diaconus
eiusmodi verborum refutationem
legit , perspectum habemus , in hoc
adorationis Eucharistiæ capite cum
Iconomachis convenisse universam
Ecclesiam ; quippe cum non dubitet
eam suo complexu continere revera
corpus Christi , nec vocari simplicem
imaginem toleranter ferat , quam ty-
pum Veteres quidam solummodo an-
te panis & vini consecrationem appel-
larunt. ὅπις δαμοῦ διπέ οὐ Κύριος , διπέ οἱ δόκοι-
λοι , οὐ πατέρες εἰκόνα εἰπον τινὲς Διὰ τὸν ιερέας
τερεφερόμενον αναίραντον θυσίαν , αλλὰ αὐτὸ-
σώμα καὶ αὐτὸς αἴρα. *Quod nusquam Dominus*
vel

vel Apostoli vel Patres imaginem dixerunt sacrificium sine sanguine, quod per Sacerdotem offertur, sed ipsum corpus, & ipsum sanguinem. οὐδὲ μὴ τὸ τὸν ἀγιασμοῦ πλάνωσε, αἰτίαν ποι τῶν ἀγίων πατέρων εὐσεβῶς ἔδοξεν ὄνομάζεθαι. Et ante sanctificatio-
nis perfectionem, antitypa quibusdam san-
ctorum Patrum pie visum est appellare. Et
paulo inferius pag. 643. tom. IV. Con-
cil. Binii, anni MDCXVIII. οὐδὲ τὸν ἀγια-
σμοῦ, ἀλλήλη αἰτίαν πετά ἢ τὸν ἀγιασμὸν
σῶμα κυρίως οὐδὲ αἷμα χριστοῦ λέγονται, καὶ εἰσι,
οὐδὲ πιστύονται. Antequam sanctificata fue-
rint, vocantur antitypa: post sanctificatio-
nem autem, corpus proprie & sanguis Chri-
sti dicuntur, sunt & creduntur.

II. B. Alcuinus Diaconus, & Abbas
S. Martini Turonensis, non minori con-
sideratione reputandum in gratiam
adorationis Eucharistiæ testimonium
profert Epistola vi. ad Carolum Ma-
gnum. *Vidimus*, inquit, *aliquibus in lo-*
cis altaria Dei absque te^{de}to, avium sterco-
ribus, vel canum mihi fœdata. *Quod fa-*
cile vestra veneranda in Deum voluntas per
Episcopos emendare valet, ut cum honore

100 DE ADORATIONE

condigno maneat mensa Domini in loco suo,
vel portetur in Ecclesiam majorem secundum
Sacerdotum providentiam, & honorifice tra-
detur, seu altare Christi, seu consecratio cor-
poris & sanguinis illius, & præcipuum no-
stræ salutis Sacramentum omni veneratione
consecretur, habeatur & custodiatur. Quid
est enim, præcipuum nostræ salutis Sa-
cramentum consecrari, haberi & cu-
stodiri, nisi, adorari? Eadem verita-
tem confirmat in Confessione Fidei
parte IV. (quam ipsi invictissime vin-
dicavit R. P. Joannes Mabillonius,
Congregationis S. Mauri Monachus
literatissimus, Analectorum sacrorum
tom. I.) in qua sic ait pag. 119. edit.
R. P. Francisci Chiffletii Jesuitæ, anni
MDCLVI. *Accede reverenter, & cum tre-
more, quia non aliud, sed Christus datur
ad manducandum. Quis enim dubitet
tremorem & reverentiam Christo de-
bitam, esse ipsam adorationem?*

III. Luculentum adhuc in fine hu-
jus sæculi nobis suppetit testimonium,
tempore Formosi Papæ, anno II. Re-
gni Caroli Simplicis Franciæ Regis, ex
Con-

Concilio Cabilonensi, in quo Monachus, nomine Gerfredus, Abbatiae Flaviniacensis, accusatus crimine sublati veneno Adalgarii Episcopi Æduensis, ad purgationem criminis per corpus Christi ex consuetudine ea ætate recepta admissus fuit. Intelligimus enim ex Relatione de hac probatione conscripta, cui tres Episcopi, scilicet Cabilonensis, Matisconensis, & Æduensis, subscripserunt, prædictum Monachum invocatione speciali Deum, quem in Eucharistia recepturus erat, testem ac judicem adhibuisse: quod sine adoratione factum fuisse incogitabile videtur. *Inde igitur pastor piissimus, scilicet Gualo, misericordia motus, illius causa apud Flaviniacum cœnobium & castrum publicum sanctam Synodum propriæ Ecclesiæ colligens, juxta statuta prædictorum Antistitum, Missarum solemnibus deductis, omnibus, qui adfuere, in primore Ecclesia S. Petri collectis, jam supra fatum præmonuit virum, ut sicut sibi ipsi conscientia dictaret, ad sacra sumenda, aut etiam refugienda, quoquo vellet modo seipsum præfigeret. Qui-*

que in nullo hæsitans, Deum sibi, & ipsum quod percepturus erat, redemptionis pretium in testimonium & judicium invocans, fidissime, omnibus in prospectu positis, quæ supra fuerant præfixa, votis omnibus peregit. Actum authenticum hujusce Relationis habemus tom. III. Concil. Galliæ, R. P. Jacobi Sirmondi Jesuitæ, pag. 533. cuius fidem Protestantes eruditi, grati ac memores editi Facundi Hermianensis, in suspicione non ponunt.

CAPUT XVII.

Adorationem Eucharistiæ per manus a majoribus sibi traditam defendunt B. Lucas Asceta, decimo saeculo; Algerus, & Petrus Venerabilis, qui duodecimo floruerunt.

I. **V**itam B. Lucæ Ascetæ, qui saeculo X. floruit, publici juris fecit R. P. Franciscus Combensis, Ordinis S. Dominici magnum decus & ornamentum, ad calcem Historiæ Monothelitarum: ex qua intelligimus omnibus

nibus numeris absolutum percipiendæ Eucharistiæ ritum eo tempore in Ecclesia Corinthiorum extrinsecus peractum. Cum enim ab Archi-Episcopo Corinthi beatus Asceta consilium petiisset de ratione percipiendæ Eucharistiæ in solitudine, hoc responsum accepit relatum pag. 986. litt. D. & E. δεῖ τοιχαρεω̄ τρεπησομέρω̄ μὴ παρεῖναι τὸ ιερέα. σκείνειν δὲ καὶ πᾶσαι αὐτάγικαι ἀπόντος, ὅππι τῆς αγίας τρεπεζῆς πιθέναι τῶν τρεπησομέρων τὸ σκεῦος, ἐὰν εὐκτήρουν η̄. εἰ δὲ κελλίον, ὅππι σκάμνει τὸ καθαρωτάτερον. εἴ τα καλυμμάτιον ἐΦαπλώσας, σὺ αὐτῷ τρεπήσεις τὰς αγίας μερίδας· καὶ θυμιάματανσας, τοὺς τῶν τυπικῶν θαλμοὺς, η̄ τὸ τρισάγιον ἐπάσεις, μετὰ τὸ συμβόλου τῆς πίτεως· καὶ τρὶς τὸ γόνυ ηλίνας. Ταὶ μὲν χεῖρας συστελεῖς· μεθέξεις δὲ σώματι τὸ πιμίσ σώματος Χριστοῦ τὸ Θεοῦ ημῶν, λέγων τὸ, αὐτοῦ· αὐτὶ δὲ νάματος, ποτήρου οἶνος πιη, τὸ μὴ τοι ποτήρου εἰς χρεῖαν ἐτέρην τὸ μετὰ Ταῦτα, καὶ κοινωθήσεται. αὐτὸς δὲ τῷ καλυμματίῳ Ταὶ ὅπιλλίπους συστελεῖς μερίδας σὺ τῷ σκεύῳ, πᾶσαι εἰς Φέρων ἀσθάλειαν, ὡς μὴ σκηπτεσιν μαργαρεῖται, καὶ καταπατθῶμεν. Oportet itaque præcipue adesse Sacerdotem, illo vero ex omni necessitate absente, apponere super sancta mensa præsanctificatorum vasculum; siquidem est oratorium: si vero cella, super

scamno purissimo. Deinde velum expli-
cans, in eo appones sanctas particulas, &
thus accendens, cantabis Psalmos Typicorum,
& Trisagium cum Symbolo Fidei, & ter ges-
nua flectens: manus involves, percipies ve-
ro ore pretiosum corpus Christi Dei nostri,
dicens, Amen: pro liquore vero calicem vi-
ni bibes: quo calice ad alios usus commu-
nes non uteris. Rursum vero reliquas par-
ticulas velo colliges in vase, omnem adfe-
rens diligentiam, ut margarita non decidat,
neque conculcetur.

II. Quis vero jam dubitare possit,
hoc thymiana accensum, Trisagium
& Psalmos decantatos, trinam genu-
flexionem in conspectu Eucharistiae,
singularem curam ac diligentiam in
servandis sacri panis particulis, esse
notas sensibus subjectas, & argumenta
invictissima adorationis corporis Chri-
sti? Libro II. ostensuri sumus, Dal-
laeum Ministrum superstitionis Calvi-
nianae solertissimum, ex aetate nostra
peragi adsuetis genuflexionibus argu-
mentum assumpsisse ad comproban-
dam novitatem cultus divini & adora-
tionis

tionis Eucharistiæ exhibitæ. Quamobrem cum ejusmodi genuflexiones sæculo decimo confessim peractas videamus, & consulto ab Archi-Episcopo Corinthi explicatas; nullus dubitandi locus relinquitur Protestantibus, quin ea ætate Fideles adorationem Eucharistiæ per manus a majoribus sibi traditam peregerint, nondum nato Berengario, aut auditio illius nomine.

III. Porro nihil magis ab institutis ejusmodi hominis opiniosi alienum esse poterat constanti & recepta in Oriente traditione, quam intelligimus ex versione Latina libri de Vitis Patrum, ad quam incubuerat anno Christi DXXXV. Pelagius Papa, cum adhuc Pontificum Agapeti, Silverii, & Vigilii, Nuncii vices in minoribus constitutus Constantinopoli expleret. Hunc librum recenset Photius in sua Bibliotheca, & Autographum Græcum publici juris fecit doctissimus Socius Sorbonicus Joannes Baptista Cottelerius, tomo I. Monumentorum

Ecclesiæ Græcæ, sub titulo $\Delta\pi\Phi\theta\gamma\mu\alpha$
 $\tau\omega\tau\omega\alpha\gamma\iota\omega\gamma\epsilon\gamma\eta\tau\omega$, *Apophthegmatum*
sandorum Senum: ex quo perspectam
habemus stupendam venerandi Senis
historiam infra libri II. capite 5. in-
tegre descriptam, qui horribili mira-
culo percussus, ad meliorem frugem
reversus, hanc opinionem qua cere-
brum turbaverat, reliquit: $\epsilon\kappa\epsilon\pi\phi$
 $\tau\epsilon\alpha\delta\epsilon\tau\Theta\epsilon\eta\lambda\alpha\mu\beta\alpha\mu\mu\mu$, $\sigma\omega\mu\alpha\chi\epsilon\tau\omega$,
 $\alpha\mu\alpha\alpha\tau\tau\mu\mu\mu$. quod non est revera panis
quem sumimus, *corpus Christi*, sed figura.
Verum enim vero cum non solum in-
credibile, verum etiam incogitabile vi-
deatur, Opere Paschasi Ratberti Ab-
batis Corbejensis, hominis in Orien-
te ignoti, jam inclinato nono sæculo,
anno scilicet DCCLI. die Aprilis 26.
demortui, mutatam fuisse Orienta-
lium de Eucharistia fidem ac doctri-
nam: eandem mutationem sensim si-
ne sensu in Occidente contigisse, op-
niosi hominis atque imaginosi cere-
bri figmentum esse valde credibile est.
Quamobrem his argumentis adoratio-
nis finem imponere non pertimescam
duo-

duobus testimoniis Virorum illu-
strium, qui sæculo duodecimo vir-
tutis ac scientiæ sublimitate florue-
runt. Primus est B. Algerus Schola-
sticus Leodiensis, postea Monachus
Cluniacensis, tractatu ab Erasmo lau-
dato, de Sacramento corporis & san-
guinis Domini, lib. I. cap. 14. *Fru-
stra enim immolationis suæ tempore dice-
remus: Qui sedes ad dexteram Patris,
misérere nobis: si quem ADORAMUS in
Sacramento, mentiremur esse in cælo.*
Alter est Venerabilis Petrus, Abbas
Cluniacensis, qui obiit anno MCLVII.
Epistola contra Petrobrussianos, cap.
*Contra id quod dicit Missam nihil esse, nec
celebrari debere, circa finem pag. 238.*
lit. F. tom. XII. Bibliothecæ Patrum,
II. parte edit. MDCXVIII. *Claret, in-
quam, ratio, cur non tantum ad honoran-
dum, non tantum ad ADORANDUM, sed
insuper ad manducandum carnem suam, &
bibendum sanguinem suum Christus Chri-
stianis, Dominus servis, Deus hominibus
dare voluit.*

Hæc

Hæc autem abundanter sufficiunt ad vindicandam usque ad duodecimum sæculum in Oriente & Occidente Eucharistiae adorationem. Jam ergo ad diluendas objectiones procedamus & solutiones explicandas, quæ nostris argumentis & probationibus nec inferiores, nec deteriores esse videantur.



DE